

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS PLĖTRA

2007 m. rugsėjo 06 d. Nr. VA-P-10-5-14
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 1-ojo audito departamento direktorės Vitos Jurkevičienės
2007-03-27 pavedimą Nr. P-10-5

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Virginija Paunksnienė (grupės vadovas)
Darius Tartėnas

Auditas pradėtas 2007-03-27
Auditas baigtas 2007-09-06

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	4
Audito apimtis ir procesas	5
Audito rezultatai	8
1. ŽUVININKYSTĖS REGULIAVIMO PRIEMONĖS	8
1.1. ŽVEJYBOS KVOTOS	8
1.1.1. Kvotų panaudojimas	9
1.1.2. Baltijos laivyno pertvarkymo 2004–2006 m. strategijos įgyvendinimas	13
1.2. ŽVEJYBOS KONTROLĖ	15
1.2.1. Jūrinės žvejybos kontrolės priemonės	15
1.2.2. Žuvininkystės vidaus vandens telkiniuose reguliavimo problemos	19
2. ŽUVIVAISA	24
2.1. Žuvivaisos planų įgyvendinimas	24
2.2. Pokyčių LVŽŽTC veikloje vertinimas	28
3. PARAMA ŽUVININKYSTEI	32
3.1. Paramai pateiktų projektų atranka	33
3.2. Paramos projektų įgyvendinimas	36
3.3. Parama akvakultūrai iš Specialiosios kaimo rėmimo programos	38
Išvados ir rekomendacijos	40
Priedai	43

SANTRAUKA

Siekdami įvertinti 2005–2006 m. vykdytas administracines ir ekonomines valstybinio reguliavimo priemones žuvininkystės sektoriuje, nagrinėjome Žuvininkystės departamento vykdomas žvejybos Baltijos jūroje reguliavimo priemones, Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius planus, paramos iš ES struktūrinių fondų 2004–2006 m. skyrimo ir panaudojimo duomenis, paramos žuvininkystės įmonėms iš Specialiosios kaimo rėmimo programos išmokėjimo duomenis. Audito metu nustatyta, kad ES Tarybos skiriamos menkės kvotos negali patenkinti esamų žvejybos pajėgumų konkurencingumą užtikrinančio minimalaus poreikio. Nepakankamai išplėtotas smulkių žuvų (bretlingio, strimelės) perdirbimas Lietuvoje daro įtaką šių žuvų kvotų panaudojimui. Bretlingio ir strimelės kvotos nevisiškai panaudojamos. Keičiantis ES tarybos skirtomis žvejybos kvotomis su kitomis valstybėmis narėmis, Lietuvos žvejybos įmonės efektyviau panaudoja savo galimybes.

Lietuvos Baltijos jūros žvejybos laivyno pertvarkymo 2004–2006 m. strategijos vykdytos priemonės, kuriomis buvo siekiama suderinti žvejybos pajėgumus Baltijos jūroje su žuvų ištekliais, davė teigiamų pokyčių, nors planuotų rezultatų nepasiekta. Žvejybos kontrolės jūrų vandenyse 2006 m. vykdytų priemonių, lyginant su 2005 m., sumažėjo. Nepasiekta Žemės ūkio ministerijos nustatytas privalomų patikrinti menkių iškrovimų kiekis.

Beveik visą įveisimo medžiagą, reikalingą žuvisms įveisti į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius, teikia Lietuvos valstybinis žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centras, kurio pajėgumai leidžia įveisti daugiausia lervučių. Tvirtinant žuvų įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius planus, ne visais atvejais atsižvelgiama į mokslininkų pateiktas rekomendacijas.

Nacionalinė mokėjimų agentūra 2006 m. nepagrįstai atmetė tris paraiškas pagal veiklos sritį „Laivų veiklos nutraukimas visam laikui“. Vertinant paraiškas pagal veiklos sritį „Kompensacijos žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo atidavimo į metalo laužą“, vadovaujamosi pagal Saugios laivybos įstatymo reikalavimus surašytais, o ne Darbo kodekse numatytais dokumentais. Sprendimų dėl paramos skyrimo priėmimas trunka ilgai. Tai turi neigiamos įtakos pareiškėjų verslui. Dėl vėluojančių paramos išmokėjimų planuotu laiku neįgyvendintas Klaipėdos žuvininkystės produktų aukciono projektas. Nepasiekta įmonės veiklos planuotų finansinių rezultatų. Iš Specialiosios kaimo rėmimo programos administracinėms išlaidoms iki įmonė pradės savo veiklą skirtos lėšos 139,0 tūkst. Lt viršijo planuotas lėšas.

Pateiktos rekomendacijos Žemės ūkio ministerijai, Žuvininkystės departamentui, Nacionalinei mokėjimų agentūrai.

IŽANGA

Lietuvos žvejai žvejoja Atlanto vandenyne¹, atvirojoje Baltijos jūroje, Baltijos jūros priekrantėje, Kuršių mariose ir kituose vidaus vandenyse.

2004 m. Lietuva įstojo į ES ir, kaip jūrinė valstybė, išitraukė į Bendrąją žuvininkystės politiką, kurios pagrindinės veiklos sritys ir uždaviniai yra šie: a) išteklių apsauga – reguliuojamas sugaunamų žuvų kiekis, siekiant nepažeisti išteklių pusiausvyros; b) struktūrinis vystymas – siekiama padėti žvejybos pramonei prisitaikyti prie rinkos, esant ribotiems žuvų ištekliams; c) rinka – suderinti veiksmus tarp žuvies tiekėjų ir vartotojų; d) tarptautiniai santykiai – siekiama sutelkti visas tarptautines organizacijas giliavandenių žuvų apsaugos srityje.

Sukurta speciali programa, kuri įpareigoja visas ES šalis rinkti žvejybos duomenis, kurie leistų tiksliau įvertinti žuvų išteklius, racionaliau skirstyti juos tarp šalių, taikyti efektyvesnius žvejybos ir apsaugos būdus. Vykdam Nacionalinę žvejybos duomenų rinkimo programą, biologiniai ir ekonominiai žuvininkystės duomenys pradėti rinkti 2005 metais. Biologinius jūrinės žuvininkystės duomenis, reikalingus bendrajai ES žuvininkystės politikai vykdyti, renka ir analizuoja Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro Žuvininkystės tyrimų laboratorija. Atlikti tyrimai parodė, kad strimelių ir bretlingių biomasė ir gausumas Baltijos jūros LEZ 2005 m. lapkričio mėnesį buvo patys mažiausi per visą 1993–2005 m. laikotarpį.

Siekiant išsaugoti žuvų išteklius ateičiai, būtina suderinti juos su žvejybos pajėgumais. Atsirado būtinybė restruktūrizuoti žuvininkystės ūkį, nuosekliai ir planingai jį plėtoti, integruojantis į ES, ir sukurti konkurencingą, pelningai dirbantį žvejybinį laivyną. ES finansinė parama žuvininkystei turi padėti Lietuvai pertvarkyti žuvininkystės sektorių. Paramos lėšos, skirtos Lietuvos 2004–2006 m. BPD priemonėms, susijusioms su žuvininkyste, įgyvendinti, sudarė 59,346 mln. Lt.

Kadangi Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programai įgyvendinti planuojama 246,035 mln. Lt parama, tikslinga įvertinti žuvininkystės sektoriuje 2004–2006 m. vykdytų administracinių ir ekonominių valstybinio reguliavimo priemonių rezultatus.

¹ Šiaurės Vakarų Atlanto žvejybos organizacijos (NAFO) bei Šiaurės Rytų Atlanto žvejybos komisijos (NEAFC) reguliuojamuose rajonuose, Norvegijos ekonominėje zonoje, Mauritanijos bei Maroko vandenyse

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Žuvininkystė – ūkio šaka, kuri apima jūrų žuvininkystę, žvejybą vidaus vandenyse, žuvų auginimą akvakultūros tvenkiniuose, žuvų perdirbimo pramonę, žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinką.

Audito objektas – žuvininkystės sektoriaus plėtra.

Audito subjektas – Žemės ūkio ministerija.

Pagal Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymą² valstybinio žuvininkystės reglamentavimo funkcijos paskirstytos tarp Žemės ūkio ministerijos (jūrų vandenyse) ir Aplinkos ministerijos (vidaus vandens žuvininkystės telkiniuose). Žuvininkystės įstatymo vykdymą ir žuvininkystės produktų išsigijimo teisėtumą pagal kompetenciją kontroliuoja Aplinkos ministerija ir Žuvininkystės departamentas prie Žemės ūkio ministerijos³ (iki 2005m. kovo 25 d. – ŽŪM). Kai kurias funkcijas, nurodytas įstatyme, Žemės ūkio ministerija įgaliojo vykdyti Žuvininkystės departamentą ir Lietuvos valstybinį žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centrą⁴ (toliau – LVŽŽTC).

Vienas iš Žemės ūkio ministerijos uždavinių – formuoti žuvininkystės ūkio politiką, sudaryti teises ir ekonomines sąlygas sparčiai restruktūrizuoti žuvininkystės ūkį, nuosekliai ir planingai jį plėtoti integruojantis į ES. Su žuvininkyste susijusioms priemonėms finansuoti 2005–2006 m. panaudota 58,687 mln. Lt, iš jų ES lėšų – 19,491 mln. Lt (33 proc.).

1 lentelė. Su žuvininkyste susijusių priemonių finansavimo duomenys tūkst. Lt

	Biudžeto programos pavadinimas	Vykdytojas	Lėšos 2005 m.		Lėšos 2006 m.	
			Iš viso	iš jų ES	Iš viso	iš jų ES
	Žemės ūkio ministerija					
32.1	Žemės ūkio ir maisto produkcijos kokybės, saugos, konkurencingumo ir ES reikalavimų įgyvendinimo programa	LVŽŽTC	8895		10167	
88.1	Specialioji žemės ūkio biudžetinių įstaigų mokamų paslaugų programa	LVŽŽTC	193		313	
70.1	Specialioji žvejybos duomenų rinkimo ir kontrolės programa	LVŽŽTC, LAEI	385	71	420	157
29.1	Specialioji kaimo rėmimo programa		3926		2538	
60.6	Specialioji žuvininkystės orientavimo finansinėmis priemonėmis programa	paramos gavėjai	21773	16330	3615	2483
	Žuvininkystės departamentas					
1.1	Lietuvos žuvų ūkio administravimo programa		2814		2737	
62.1	Spec. žuvininkystės kontrolės programa				911	450
	Iš viso:		37986	16401	20701	3090

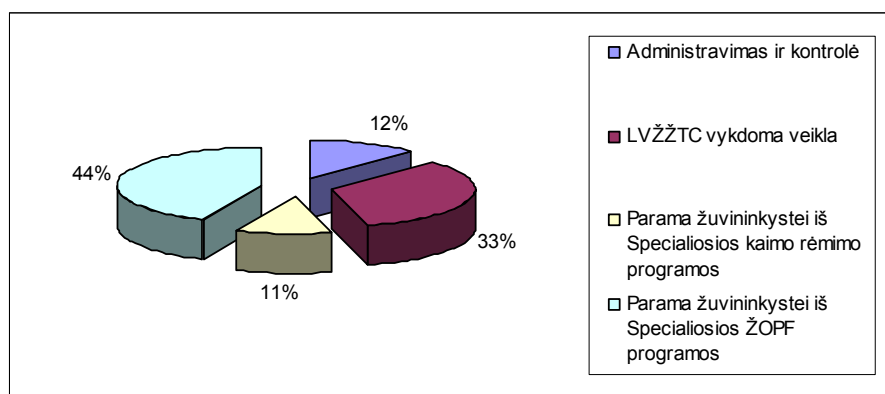
² LR Seimo 2000-06-27 įstatymas Nr. VIII-1756; nuo 2004-05-01 įsigaliojo 2004-04-29 įstatymu Nr. IX-2193 priimta redakcija.

³ LR Vyriausybės 2004-11-29 nutarimas Nr. 1504 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymą“, 2005-03-21 nutarimo Nr. 300 redakcija.

⁴ Žemės ūkio ministro 2004-08-02 įsakymas Nr. 3D-451 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymą“.

2005–2006 m. finansavimo pagal su žuvininkyste susijusių vykdomų biudžeto programų ir jų priemonių pobūdį struktūra pateikiama 1 paveiksle.

1 pav. 2005–2006 m. finansavimo pagal vykdomų programų pobūdį struktūra

Daugiausia lėšų panaudota paramos žuvininkystei finansavimui (55 proc.), LVŽŽTC veiklai – 33 proc., Žuvininkystės departamento vykdomoms administravimo ir kontrolės priemonėms – 12 proc. su žuvininkyste susijusioms priemonėms vykdyti 2005–2006 m. skirtų lėšų.

Audito tikslas – įvertinti Žemės ūkio ministerijos ir Žuvininkystės departamento 2005–2006 m. vykdytas administracines ir ekonomines valstybinio reguliavimo priemones, nustatyti veiklos problemas ir pateikti rekomendacijas dėl vykdomų priemonių tobulinimo.

Vertinimo kriterijai

Vertinimo kriterijai kiekybiniai. Vertindami žuvininkystės sektoriaus plėtros rezultatus naudojome Žuvininkystės departamento strateginiame veiklos plane numatytus priemonių įgyvendinimo vertinimo kriterijus. Kiekybinius vertinimo kriterijus naudojome ir vertindami paramos projektų įgyvendinimo rezultatyvumą.

Audito procesas

Audito metu rinkome ir nagrinėjome informaciją Žemės ūkio ministerijoje, Žuvininkystės departamente, Lietuvos valstybiniame žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centre, Aplinkos ministerijoje, Nacionalinėje mokėjimų agentūroje. Lankėmės Žvejybos Baltijos jūroje departamente, UAB “Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas”, Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro Žeimenos, Simno, Šilavoto, Ignalinos filialuose, Nacionalinėje žuvų perdirbėjų ir prekybininkų asociacijoje, Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociacijoje.

Duomenys buvo renkami taikant patvirtinimo, patikrinimo, apklausos procedūras.

Nagrinėjome Žemės ūkio ministerijos ir Žuvininkystės departamento strateginius veiklos planus ir 2005–2006 m. veiklos ataskaitas, su žuvininkyste susijusių vykdomų biudžeto programų ir jų priemonių finansavimo duomenis. Rinkome informaciją apie Žuvininkystės departamento

vykdomas žvejybos reguliavimo priemonės. Nagrinėjome Lietuvos valstybinio žuivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius planus, paramos iš ES struktūrinių fondų 2004–2006 m. skyrimo ir panaudojimo duomenis, paramos žuvininkystės įmonėms iš Specialiosios kaimo rėmimo programos išmokėjimo duomenis.

AUDITO ATASKAITOJE VARTOJAMI SUTRUMPINIMAI

NAFO – Šiaurės Vakarų Atlanto žvejybos organizacija

NEAFC – Šiaurės Rytų Atlanto žvejybos komisija

LVŽŽTC – Lietuvos valstybinis žuivaisos ir žuvininkystės tyrimų centras arba Centras

LAEI – Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas

NMA – Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos

BPD – Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumentas

ES – Europos Sąjunga

LEZ – Laisvoji ekonominė zona

RAAD – Regiono aplinkos apsaugos departamentas

VAAI – Valstybinė aplinkos apsaugos inspekcija

ŽSC – Žvejybos stebėjimo centras

ŽŪM – Žemės ūkio ministerija

AUDITO REZULTATAI

1. ŽUVININKYSTĖS REGULIAVIMO PRIEMONĖS

1.1. ŽVEJYBOS KVOTOS

Lietuvai, kaip ir kitoms ES valstybėms narėms, kvotas kai kurių rūšių žuvų žveijybai Atlanto vandenyne ir Baltijos jūroje skiria ES Taryba. ES Taryba, vadovaudamasi 2002-12-20 Reglamento (EB) Nr. 2371/2002 „Dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal Bendrąją žuvininkystės politiką“ 20 str., nustato žveijybos galimybių limitus, juos paskirsto valstybėms narėms. Skirstydama limitus Taryba atsižvelgia į Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komiteto parengtą ataskaitą ir į mokslininkų rekomendacijas.

Kiekvienais metais Tarptautinė jūrinių tyrimų taryba (ICES) pateikia duomenis apie žuvų išteklių būklę ir rekomenduotinus sugavimus ateinančiais metais. Remdamasis ICES duomenimis Žuvininkystės mokslinis techninis ekonominis komitetas (STEF) parengia pasiūlymus dėl žveijybos kvotų ateinantiems metams. Šių rekomendacijų pagrindu ES Komisija parengia reglamento, nustatančio ateinančių metų žveijybos kvotas (galimybes), projektą, kuriame numatomos bendros ES žveijybos kvotos. Valstybėms narėms tenka kvotos dalis, nustatyta pagal santykinio stabilumo principą. ES Taryba reglamentu nustato bendras ES žveijybos kvotas ateinantiems metams.

ES Taryba valstybėms narėms kvotas skirsto pagal „santykinio stabilumo“ principą, kuris reiškia, kad kiekviena valstybė narė gauna pastovią konkrečios žveijybos kvotos dalį nuo bendros ES kvotos. Lietuvai tokios kvotų dalys buvo nustatytos stojimo į ES metu.

2 lentelė. Lietuvai Baltijos jūroje skiriamos žveijybos kvotos dalis procentais nuo bendros ES kvotos

Žuvų rūšis	Žveijybos rajonas	Lietuvai skiriama bendros kvotos dalis procentais
Vakarų Baltijos menkė	22–24 parajoniai	2,4
Rytų Baltijos menkė	25–32 parajoniai	5,6
Strimelės	25–27, 28.2, 29 ir 32 parajoniai	3,0
Šprotai	IIIbcd (EB vandenys)	5,0
Lašišos	IIIbcd (EB vandenys), išskyrus 32 parajonį	1,5

Šaltinis – Žuvininkystės departamentas

ES Taryba kiekvienais metais patvirtina reglamentus, nustatančius Baltijos jūroje taikytinas tam tikrų žuvų išteklių žveijybos galimybes ir jų naudojimo sąlygas, kuriomis būtų įgyvendintos tam tikros papildomos žveijybai taikomos kontrolės priemonės ir techninės sąlygos. (pvz., 2005-12-22 reglamentas (EB) Nr.52/2006, 2006-12-11 reglamentas (EB) Nr.1941/2006; šių reglamentų prieduose nurodomi sugavimų limitai, jų paskirstymas valstybėms narėms ir papildomos sąlygos, žveijybos pastangų apribojimai, pereinamojo laikotarpio techninės ir kontrolės priemonės).

Lietuva, kaip Latvija ir Estija, istoriškai turėjo tam tikras žvejybos kvotas Baltijos jūroje ir šiaurės vakarų Atlante. Stojant į ES šios kvotos buvo perduotos Bendrijai, kuri tuo pačiu principu skirsto kvotas valstybėms narėms. Žvejybos kvotos giliavandenėms žuvų rūšims Lietuvai buvo nustatytos atsižvelgiant į šių rūšių sugavimus per tam tikrą laikotarpį. Atlanto skumbrių kvotos šiaurės rytų Atlante Lietuvai skirtos iš Žvejybos šiaurės rytų Atlante komisijos (NEAFC) valdytos kooperatinės kvotos. Pelaginių žuvų kvotos Mauritanijos Islamo Respublikos ir Maroko Karalystės išskirtinėse ekonominėse zonose Lietuvai buvo nustatytos atsižvelgiant į Lietuvos laivų žuvų sugavimus Mauritanijos vandenyse. Šiaurinių krevečių žvejybos dienas Svalbardo rajone skiria Norvegijos Karalystė.

Duomenys apie Atlanto vandenyne Lietuvai skirtas žvejybos kvotas ir jų panaudojimą pateikti 1 priede. ES valstybės narės turi teisę tarpusavyje keistis gautomis kvotomis.

Žuvininkystės departamentas, vadovaudamasis Žuvininkystės įstatymo 10 str. 5 d. ir mokslinių tyrimų duomenimis, gali nustatyti žvejybos Lietuvos Respublikos teritoriniuose vandenyse limitus žuvų rūšims, kurioms Europos Bendrijos teisės aktai žvejybos limitų nenustato.

1.1.1. Kvotų panaudojimas

Atlanto vandens žvejybos rajonai

ES Tarybos Lietuvai skirtas žvejybos kvotas Atlanto vandens žvejybos rajonuose, vadovaujantis Žvejybos kvotų skyrimo Atlanto vandens žvejybos rajonuose taisyklėmis⁵, žuvies išteklių naudotojams skiria Žvejybos kvotų skyrimo Atlanto vandens žvejybos rajonuose komisija.

Kvotos skiriamos žuvies išteklių naudotojams, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka turintiems teisę užsiimti žvejyba ir turintiems nuosavybės teise jiems priklausančius ar išsinuotus laivus, klasifikacinės bendrovės pripažintus plaukiojti jūrų vandenyse. Kvotos skiriamos nedidinančių naudotojų ir laivų skaičiaus bei jų variklių galios atitinkamame Atlanto vandens žvejybos rajone ir ne ilgiau kaip vieneriems kalendoriniams metams. Naudotojas, kuriam skirta žvejybos kvota, turi teikti Žuvininkystės departamentui iškrovimo deklaracijas, nustatytos formos ataskaitas apie žvejybą ir panaudotą kvotą.

3 lentelė. Pagrindiniai 2005–2006 metų žvejybos Atlanto vandenyne duomenys

Duomenys	2005 m.	2006 m.
Įmonių skaičius	5	5
Žvejojusių laivų skaičius	13	13
Iš viso sugauta žuvies (t)	124691	137295
Vienam laivui vidutiniškai tenkantis sugautos žuvies kiekis (t)	9592	10561
Lietuvai skirta bendra žuvų kvota* (t)	5831	5326
Lietuvai skirta bendra žuvų kvota po pasikeitimo (t)	5825	19209
Sugauta kvotuojamos žuvies (t)	3200	16899
Kvotos panaudojimas (proc.)	55	88
Sugautos kvotuojamos žuvies dalis nuo visos sugautos žuvies (proc.)	2,6	12,3

Šaltinis – Žuvininkystės departamentas

*Lietuvai skirta bendra žuvų kvota – kvota be NAFO administruojamoje akvatorijoje 3 M kvadrato skirtos krevečių kvotos (kuri skirta leistomis žvejoti dienomis) ir be Vakarų Afrikos pakrančių valstybių vandenų.

⁵ Žuvininkystės departamento direktoriaus 2005-04-26 įsakymas Nr. V1-21 „Dėl Žvejybos kvotų skyrimo Atlanto vandens žvejybos rajonuose taisyklių patvirtinimo“.

Pasikeitus žvejybos kvotomis su kitomis valstybėmis narėmis, Lietuvai skirta žvejybos kvota 2006 m. padidėjo 3,6 karto. Šį padidėjimą lėmė NEAFC administruojamose akvatorijose po pasikeitimo su kitomis valstybėmis narėmis gautos 5 110 t putasu ir 9 970 t stauridės kvotos, kurios buvo panaudotos atitinkamai 90,8 proc. ir 92,3 proc.

Didžiausią ES Tarybos 2005 m. Lietuvai skirtos žvejybos kvotos dalį (89,1 proc.) NAFO ir NEAFC administruojamose akvatorijose sudarė jūros ešeriai (5 196 t). Iš jų 3 625 tonas jūros ešerių žvejai 2005 m. galėjo gaudyti pasirinktinai arba NAFO, arba NEAFC. Likusią jūros ešerių kvotos dalį (1 571 t) buvo galima gaudyti tik NAFO 3M kvadrate. Jūros ešerių kvotos po pasikeitimo su kitomis valstybėmis narėmis 2005 m. buvo panaudotos 81,3 proc. (1 priedas).

Lietuva, įstojusi į ES, neteko jūros ešerių žvejybos galimybių NEAFC, todėl 2006 m. jūros ešerių kvota šiame rajone nebuvo skirta. Kadangi jūros ešerių kvotos Lietuvai skiriamos tik NAFO rajone, siekiant užtikrinti laivo žvejybą viso sezono metu, Lietuva yra priversta keistis šiomis kvotomis su kitomis šalimis, kurios turi kvotas NEAFC rajone ir Grenlandijos vandenyse (pvz., Vokietija). NEAFC jūros ešerių kvota Lietuvai po pasikeitimo su kitomis valstybėmis narėmis 2006 m. panaudota 96,7 proc., NAFO jūros ešerių kvota – 38,9 proc. Jūros ešerių žvejyba užsiima vienas specializuotas laivas.

Baltijos jūra

Baltijos jūroje ES Taryba Lietuvai skiria menkės, bretlingio (šprotai), strimelės ir lašišos žvejybos kvotas. Pasikeitus skirtomis kvotomis su kitomis valstybėmis narėmis, Lietuvos žvejai 2005 m. kvotas panaudojo vidutiniškai 47,5 proc., 2006 m. – 52,5 proc.

4 lentelė. Žvejybos Baltijos jūroje kvotų panaudojimo duomenys

Žuvų rūšis	2005 m.					2006 m.				
	Kvota, t		Sugauta žuvų t	Kvotos panaudojimas proc.		Kvota, t		Sugauta žuvų t	Kvotos panaudojimas proc.	
	Skirta	Faktinė*		Skirta	Faktinė	Skirta	Faktinė		Skirta	Faktinė*
Menkė	2765	2998	2988	108,1	99,7	3216	3385	3301	102,6	97,5
Bretlingis	24750	21854	8635	34,9	39,5	21060	14853	10814	51,3	72,8
Strimelė	3405	1745	748	22	42,9	3382	3382	1172	34,7	34,7
Lašiša	6992 vnt.	6992 vnt.	556 vnt.	8	8	6992 vnt.	6992 vnt.	339 vnt.	4,8	4,8
Vidutiniškai panaudota kvotos				43,3	47,5				48,4	52,5

Šaltinis – Žuvininkystės departamentas

*Faktinė kvota – pasikeitus su kitomis valstybėmis narėmis gauta kvota

Bendras kvotos panaudojimas 2006 m. padidėjo 5 proc., tačiau 2006 m. Lietuvai ES Tarybos skirta kvota, lyginant su 2005 m., sumažėjo 10,5 proc., o 2006 m. pasikeitus su kitomis valstybėmis narėmis gautas kvotas, lyginant su 2005 m., Lietuva turėjo 18,7 proc. mažesnę žvejybos kvotą. Žuvų sugavimų 2005–2006 m. duomenys pateikiami 5 lentelėje. Bendrą Baltijos

jūroje sugautų žuvų kiekį sudaro atviroje Baltijos jūroje ir Baltijos jūros priekrantėje sugautų žuvų kiekis.

5 lentelė. Pagrindiniai duomenys apie žvejybą Baltijos jūroje ir Baltijos jūros priekrantėje

Pagrindiniai duomenys	2005 m.	2006 m.
Iš viso sugauta žuvies (t)	13542	15823
Kvotos panaudojimas (proc.)	47,5	52,5
Atviroji Baltijos jūra		
Žvejojusių žvejybos įmonių skaičius	29	29
Turinčių teisę žvejoti laivų skaičius	49	46
Sugauta žuvies (t)	13129	15542
Vienam laivui vidutiniškai tenkantis sugautos žuvies kiekis (t)	268	338
Sugauta kvotuojamos žuvies (t)	12199	15179
Sugautos kvotuojamos žuvies dalis nuo visos sugautos žuvies (proc.)	92,9	97,7
Baltijos jūros priekrantė		
Žvejojusių žvejybos įmonių skaičius	106	102
Turinčių teisę žvejoti laivų skaičius*	207	208
Sugauta žuvies (t)	412	281
Vienam laivui vidutiniškai tenkantis sugautos žuvies kiekis (t)	2	1,4
Sugauta kvotuojamos žuvies (t)	174	108
Sugautos kvotuojamos žuvies dalis nuo visos sugautos žuvies (proc.)	42,2	38,4
Šaltinis – Žuvininkystės departamentas		

* Žvejybos laivų rejestre iš nurodyto priekrantės laivų skaičiaus vienas laivas turi leidimą žvejoti atviroje Baltijos jūroje ir priekrantėje; vienas laivas laikinai nežvejoja.

Žuvų sugavimai 2006 m., lyginant su 2005 m., padidėjo 16,8 proc. Priekrantėje sugautų žuvų kiekis, lyginant su bendru sugautų žuvų kiekiu, 2005 m. sudarė 3 proc., 2006 m. – 1,8 proc. Atviroje Baltijos jūroje sugautų žuvų kiekis 2006 m., lyginant su 2005 m., padidėjo 18,4 proc., priekrantėje – sumažėjo 31,8 proc.

Siekiant kuo efektyviau panaudoti Lietuvos žvejybos įmonių galimybes, buvo keičiamasi skirtomis kvotomis su kitomis valstybėmis. Skirtos bretlingio ir strimelės žvejybos kvotos keičiamos į menkės kvotas, vakarų Baltijos menkių kvotos – į rytų Baltijos menkių kvotas. Pasikeitus žvejybos kvotomis, Lietuvai 2005 m. liko 14 proc., o 2006 m. 21,8 proc. mažesnės žvejybos kvotos nei skyrė ES Taryba.

Nuo 2005 m. Baltijos jūroje menkių kvotos skiriamos pagal rajonus – rytų Baltijos (25-27 parajoniai) ir vakarų Baltijos (22-24 parajoniai). Lietuvos žvejai tradiciškai žvejoja rytų Baltijoje. Šiame rajone panaudojamos visos kvotos. Žvejyba vakarų Baltijoje (į vakarus nuo Bornholmo salos) mūsų žvejams sukuria papildomų problemų (dėl didelio atstumo didelės kuro sąnaudos), todėl Lietuva kiekvienais metais stengiasi vakarų Baltijos kvotas iškeisti į rytų Baltijos kvotas.

Pasikeitus su kitomis valstybėmis narėmis, bretlingio žvejybos kvota 2005 m. sumažėjo 11,7 proc, 2006 m. – 29,5 proc., strimelės žvejybos kvota 2005 m. sumažėjo 48,8 proc, 2006 m. strimelės kvotomis nebuvo pasikeista. Dalį ES Tarybos Lietuvai 2005 m. skirtos bretlingio ir strimelės žvejybos kvotos atidavus kitoms valstybėms narėms, iš jų mainais buvo gautos menkės kvotos, kurios, lyginant su ES Tarybos skirtomis, 2005 m. padidėjo 8,4 proc., 2006 m. – 5,3 proc. Tačiau ir po minėtų pasikeitimų žvejybos kvotomis su kitomis valstybėmis narėmis Lietuvos žvejai

išnaudoja tik menkės žvejybos kvotas. 2006 m. pagerėjo bretlingio kvotos panaudojimas, kuris siekė 72,8 proc., tačiau strimelės ir lašišos kvotos buvo panaudotos atitinkamai tik 34,7 ir 4,8 proc.

Žuvininkystės departamento paaiškinimas

Bretlingio kvotos buvo nepanaudotos, nes Lietuvoje nebuvo pakankamai pajėgumų priimti ir perdirbti šprotus žmonių maistui, o taip pat nebuvo laivų, pritaikytų aukštos kokybės šprotų žvejybai. Pastaraisiais metais išaugo šprotų paklausa žuvų miltų gamybai, todėl ir šios žuvies sugavimai 2006 m. padidėjo.

Strimelių kvotos nėra visiškai panaudojamos, nes strimelės žvejojamos daugiausiai vietiniam naudojimui. (Latvija ir Estija turi geresnes galimybes gaudyti strimeles mažesnėmis sąnaudomis, nes žvejybos plotai arčiau uostų).

Lašišų kvota yra maža (6992 vienetai arba 35 tonos), todėl nenaudinga eksploatuoti nors vieną laivą specializuotai lašišų žvejybai. Lašišas daugiausiai žvejoja smulkios priekrantės įmonės. Lietuvos, kaip ir kitų Europos šalių rinkas, užpildė norvegų akvakultūros įmonėse išaugintos lašišos.

Auditorių nuomone, siekiant geriau panaudoti skiriamas kvotas, Lietuvos žvejai galėtų daugiau dėmesio skirti bretlingio ir strimelės žvejybai.

Lietuvos žvejybos įmonės kiekvienais metais pateikia šalies įmonėms perdirbti ar tiesiogiai vartoti vidaus rinkoje apie 10–14 tūkst. t žuvų. Tai sudaro tik apie 20–25 proc. įmonių poreikio. Todėl perdirbimo įmonės žuvų produktus daugiausia gamina iš importuojamos žaliavos.

Nacionalinė žuvų perdirbėjų ir prekybininkų asociacija (toliau – Asociacija) vienija 8 žuvies perdirbimo įmones, kurios per metus pagamina 48296,18 t arba apie 74,4 proc. Lietuvoje pagaminamų žuvies produktų. Asociacijos narės iš Lietuvos žvejybos įmonių perka tik 1,8–2,5 proc. (arba 700–1000 t) įmonių veiklai reikalingos žuvies žaliavos. Visa kita perdirbimui reikalinga žuvies žaliava (apie 55000 t) importuojama iš ES valstybių, Norvegijos, Lotynų Amerikos, Rusijos ir kitų šalių. Asociacijos narės vidaus rinkoje parduoda apie 41 proc. (apie 20000 t) pagamintos produkcijos, o likusią dalį (apie 28700 t) eksportuoja į ES šalis (Vokietiją, Lenkiją, Airiją, Ispaniją, Olandiją, Latviją, Estiją), Ukrainą, Rusiją, Australiją. Iš Lietuvos žvejybos įmonių Asociacijos narės perka mažai žaliavos, nes netinka Lietuvos žvejų sugaunama žuvies rūšis arba jos mažai pateikiama. Pvz., Lietuvos žvejų sugautos menkės vietinėje rinkoje parduodama labai mažai, o smulkias žuvis (strimeles, bretlingius) specializuojasi perdirbti tik keletas įmonių. Jeigu Lietuvos žvejybos įmonės ir panaudotų visą joms skiriamą bretlingių ir strimelių žvejybos kvotą, tai Lietuvos žuvies perdirbimo įmonėms didelės įtakos neturėtų, nes jos nespecializuojasi perdirbti minėtos žuvies žaliavą.

Žuvininkystės departamento nuomone, Lietuvos žvejams skirtų kvotų panaudojimas didelės įtakos Lietuvos žuvies perdirbimo įmonėms neturėtų, nes iš Lietuvai skiriamų žvejybos kvotų Baltijos jūroje mūsų šalies perdirbimo įmonės labiausiai suinteresuotos menke. Kadangi šios žuvies kvota kiekvienais metais mažinama, todėl ir perdirbėjams gali būti pateikiama mažiau. Šprotų perdirbimo žmonių maistui įmonių yra nepakankamai. Panaudojus visas strimelių kvotas galima patenkinti tik apie 2–3 proc. žaliavos, reikalingos Lietuvos žuvų perdirbimo pramonei. Lašišų kvota labai maža, todėl neturi jokios įtakos Lietuvos žuvų perdirbimo pramonei.

1. ES Tarybai skirstant valstybėms narėms žvejybos kvotas pagal „santykinio stabilumo“ principą, Lietuva, nors ir nepanaudodama jai skiriamų žvejybos kvotų, kiekvienais metais gaus pastovią žvejybos kvotos dalį nuo bendros ES kvotos, o keičiantis skirtomis žvejybos kvotomis su kitomis valstybėmis narėmis Lietuvos žvejybos įmonės efektyviau panaudoja savo galimybes.

2. Lietuvos žvejybos įmonių pajėgumai orientuoti menkių žvejybai, nors šios žuvies skiriamos kvotos negali patenkinti esamų žvejybos pajėgumų minimalaus poreikio, o bretlingio ir strimelės kvotos lieka nepanaudotos.
3. Žuvų, kurioms kvotos netaikomos, sugavimai atviroje Baltijos jūroje sudaro tik labai mažą visų sugautų žuvų dalį (iki 7 proc.).
4. Baltijos jūros priekrantėje sutelkti dideli žvejybiniai pajėgumai, nors sugaunamų žuvų kiekis mažėja.
5. Lietuvos žvejybos ir žuvų perdirbimo įmonės neatsižvelgia vienos į kitų poreikius ir galimybes. Lietuvai skirtų žvejybos kvotų panaudojimas Baltijos jūroje didelės įtakos žuvies perdirbimo pramonei ir vartotojams neturi.

1.1.2. Baltijos laivyno pertvarkymo 2004–2006 m. strategijos įgyvendinimas

Pagrindiniai uždaviniai, numatyti Lietuvos Baltijos jūros žvejybos laivyno pertvarkymo 2004–2006 m. strategijoje (toliau – Strategija)⁶: suderinti žvejybos pajėgumus su žuvų ištekliais; visiškai panaudoti Lietuvai skiriamas lašišų, strimelių ir bretlingių žvejybos kvotas; pagerinti sanitarijos, higienos, saugumo laive ir navigacijos sąlygas; vengti nepageidaujamos žuvų priegaudos, laivuose naudojant selektyvesnes žvejybos technologijas ir metodus; pagerinti sugautos ir laivuose laikomos žuvų produkcijos kokybę; sušvelninti neigiamas žvejybos laivyno mažinimo pasekmes ir sudaryti sąlygas žvejams užsiimti kitu verslu.

Strategijos įgyvendinimo priemonės: žvejybos laivyno mažinimas, žvejybos laivų modernizavimas, socialinės priemonės. Šių priemonių finansavimas numatytas naudojant ES struktūrinių fondų paramą (*ataskaitos 3 dalis "Parama žuvininkystei"*).

Žvejybos laivų, atiduotų į metalo laužą, bendrosios talpos ir variklių galios sumažinimo planuoti rezultatai iki 2007 m. nėra pasiekti.

6 lentelė. Lietuvos Baltijos jūros žvejybos laivyno pertvarkymo 2004–2006 m. strategijos numatomų pasiekti ir pasiektų rezultatų palyginimas

Numatoma pasiekti	Pasiekta	Pastabos
Žvejybos laivų, atiduotų į metalo laužą, bendroji talpa sudarys 2000 GT	1575,88	nepasiekta
Žvejybos laivų, atiduotų į metalo laužą, bendras variklių galingumas sieks 3600 KW	3104	nepasiekta
Žvejybos laivynas sumažės 10 proc.	2,06 proc. bendroji talpa GT ir 3,85 proc. bendroji variklių galia kW	nepasiekta
Bus modernizuoti 8 laivai	1	nepasiekta
Bus sukurta 15 naujų darbo vietų	-	nėra duomenų
Žvejybos kvotų panaudojimas išaugs 10 proc.	-7,4	nepasiekta

Šaltinis – Žuvininkystės departamentas

⁶ Žemės ūkio ministro 2004-06-30 įsakymas Nr. 3D-384 „Dėl Lietuvos Baltijos jūros žvejybos laivyno pertvarkymo strategijos 2004-2006 m. patvirtinimo“.

Įgyvendinus strategiją buvo numatyta, kad žvejybos kvotų panaudojimas išaugs 10 proc., tačiau ES Tarybos skirtos Lietuvai žvejybos kvotos panaudojimas Baltijos jūroje sumažėjo nuo 55,8 proc. 2004 m. iki 48,4 proc. 2006 m. Atiduodant laivus į metalo laužą iki 2007 m. pasiekta 78,8 proc. bendrosios talpos ir 86,2 proc. variklių galingumo planuotų rodiklių, o modernizuojant laivus – 12,5 proc. strategijoje numatytų pasiekti rezultatų.

Nors Lietuvos Baltijos jūros žvejybos laivyno pertvarkymo 2004-2006 m. strategijos planuotų rezultatų nepasiekta, tačiau vykdytos priemonės davė teigiamų pokyčių. Kadangi dauguma Baltijos jūroje žvejojančių Lietuvos žvejybinių laivų specializuojasi menkių žvejyboje, todėl, atidavus į metalo laužą 18 Baltijos jūroje žvejojusių laivų (į metalo laužą buvo atiduota 20 laivų: 18 Baltijos jūros ir 2 Baltijos jūros priekrantės), sumažėjo skiriamos laivams menkės kvotos deficitas.

7 lentelė. Laivų skaičiaus įtaka, skirstant menkių kvotas

Metai	Lietuvai skirta menkių kvota (t)	Laivų, kuriems skiriama menkių kvota, skaičius		Kvotos dydis vienam laivui (t)		Kvotos deficitas (optimali kvota* – gauta kvota) (t)	
		Iki supjaustymo	Po supjaustymo	Iki supjaustymo	Po supjaustymo	Iki supjaustymo	Po supjaustymo
2004	3338	59	59	56,6	56,6	63,4	63,4
2005	2998	59	44	50,8	68,1	69,2	51,9
2006	3385	59	41	57,4	82,6	62,6	37,4

Šaltinis – Žuvininkystės departamento duomenys

*Optimali kvota – mokslininkų apskaičiavimu vienam laivui reikalingas kvotos dydis, kad jis galėtų konkuruoti rinkoje su kitų šalių laivais.

Mokslininkų apskaičiavimu, vienam laivui reikėtų 120 t menkių kvotos, kad jis galėtų konkuruoti rinkoje su kitų šalių laivais. 2004 m. kiekvienas Lietuvos žvejybinis laivas, žvejojantis menkes, gaudavo vidutiniškai po 56,6 t menkės kvotos, t. y. 47,2 proc. optimalios kvotos. 2006 m. dalį laivų atidavus į metalo laužą, kiekvienam menkes žvejojančiam laivui teko vidutiniškai po 82,6 t menkės kvotos arba 68,8 proc. optimalios kvotos. Kvotos deficitas, atidavus dalį laivų į metalo laužą, sumažėjo 21,6 proc. Tačiau kvotos deficitą lemia ne vien tik žvejojančių menkes laivų skaičius, bet ir Lietuvai skiriamos menkių kvotos dydis.

Atlikta įgyvendinusių projektus įmonių žuvų sugavimų analizė. Žvejybinę veiklą nutraukė šešios Baltijos jūroje žvejojusios įmonės ir dvi priekrantėje žvejojusios įmonės. Šios įmonės 2004 m. dirbo nuostolingai arba jų pelningumas buvo labai mažas. 2004 m. žuvies sugauta – 387 t, iš jų menkės – 284 t (arba 73 proc.). Toliau tęsė veiklą 10 įmonių, kurios 2005 m. supjaustė po vieną laivą. Šios įmonės 2006 m., lyginant su 2005 m., žuvies sugavo 50 proc. mažiau (nuo 3 060 t 2005 m. iki 1 523 t 2006 m.). Sugautos menkės kiekis liko tas pats. Menkė 2005 m. sudarė 1 170 t arba 38,2 proc., 2006 m. – 1 182 t arba 77,6 proc. šių įmonių sugautos žuvies kiekio.

Tolesnis Baltijos jūros žvejų laivyno pertvarkymas numatytas Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. nacionaliniame strateginiame plane⁷. Planuojami žvejų laivyno pajėgumai 2013 m. pagrįsti Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto atlikto tyrimo “Žvejų pajėgumų Baltijos jūroje, jos priekrantėje ir Kuršių mariose optimizavimo mokslinis pagrindimas” rezultatais. Optimalūs laivyno pajėgumai nustatyti atsižvelgiant į žvejų efektyvumą ir žuvų išteklių būklę, į visišką žuvų kvotų panaudojimą ir verslo efektyvumą.

8 lentelė. Baltijos jūroje ir priekrantėje žvejojančių laivų pajėgumai

Rodikliai	2006-01-01	2007-02-02	Pateikta paraiškų paramai	Planuojami rodikliai 2013-12-31
Laivų skaičius	254	256	11	146
Talpa GT	5900	6327	1173	4300
Galingumas kW	15600	16396	1893	10800

Šaltinis – Žuvininkystės departamentas

Norint pasiekti 2013 m. planuojamus rodiklius, Baltijos jūroje ir priekrantėje žvejojančių laivų skaičių 2007–2013 m., lyginant su 2006 m., reikia sumažinti 40 proc., jų talpą ir galingumą – 30 proc. Ne visos žvejų įmonės mažina savo žvejų laivų pajėgumus. Atidavus laivą į metalo laužą be ES paramos, laivų rejestre galima atstatyti išregistruoto laivo atitinkančius pajėgumus.

Lietuvos Baltijos jūros žvejų laivyno pertvarkymo 2004–2006 m. strategijos vykdytos priemonės, kuriomis buvo siekiama suderinti žvejų pajėgumus Baltijos jūroje su žuvų ištekliais, davė teigiamų pokyčių, nors planuotų rezultatų nepasiekta.

1.2. ŽVEJYBOS KONTROLĖ

1.2.1. Jūrinės žvejų kontrolės priemonės

Žuvininkystės įstatymas įpareigoja Žemės ūkio ministeriją kontroliuoti žvejų jūrų vandenys. Tiesiogiai šias funkcijas įgyvendina Žuvininkystės departamentas prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (toliau – Žuvininkystės departamentas). Vykdydamas jam priskirtas žvejų kontrolės funkcijas, Žuvininkystės departamentas vadovaujasi Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktais bei tarptautinėmis sutartimis.

ES Tarybos 1993-10-12 reglamentas (EEB) Nr. 2847/93 nustatė bendros žuvininkystės politikos kontrolės sistemą, žvejų kontrolės, tikrinimo ir priežiūros priemones. Vadovaujantis šiuo reglamentu, valstybės narės

⁷ LR Vyriausybės 2007-06-19 nutarimas Nr. 654 “Dėl Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. nacionalinio strateginio plano patvirtinimo”.

gali patvirtinti griežtesnes kontrolės priemonės.

ES Tarybos 2005-12-21 reglamentas (EB) Nr. 2187/2005 nustatė žuvų išteklių, esančių Baltijos jūroje, Beltų ir Zundo sąsiauriuose, kurie priklauso valstybių narių suverenitetui ir jurisdikcijai, technines apsaugos priemones, susijusias su žuvų išteklių sužvejotimu ir iškrovimu. Vadovaujantis šio reglamento 26 str., valstybės narės gali imtis papildomų techninių priemonių, skirtų sumažinti žvejybos galimybes, ir kurios: 1) papildo Bendrijos žuvininkystės reglamentuose nustatytas priemones; arba 2) nustato didesnius reikalavimus nei Bendrijos žuvininkystės reglamentuose numatyti būtiniausi reikalavimai.

Kiekvienais metais ES Taryba patvirtina reglamentus, nustatančius Baltijos jūroje taikytinas tam tikrų žuvų išteklių grupių žvejybos galimybes ir susijusias tų žvejybos galimybių naudojimo sąlygas, kuriomis būtų įgyvendintos tam tikros papildomos žvejybai taikomos kontrolės priemonės ir techninės sąlygos. (pvz.: 2005-12-22 reglamentas (EB) Nr.52/2006; 2006-12-11 reglamentas (EB) Nr.1941/2006). Šių reglamentų III priede nurodomos pereinamojo laikotarpio techninės ir kontrolės priemonės: kiekviena valstybė narė turi parengti Baltijos jūrai skirtas nacionalines kontrolės veiksmų programas ir nustatyti konkrečius tikrinimo standartus. Nacionalinėse kontrolės veiksmų programose nustatomos procedūros, kurių bus laikomasi vykdant patikrinimus jūroje ir sausumoje, teikiant informaciją kompetetingoms institucijoms, bendrai vykdant priežiūrą su kitomis šalimis ir keičiantis inspektorais. Atsižvelgiant į tai, kiek įtakos laivynams turi žvejybos pastangų apribojimai, skirtingoms žvejybos įrankių grupėms taikomas nevienodo lygio tikrinimas. Dėl šios priežasties valstybės narės nustato konkrečius kontrolės prioritetus.

Vadovaudamasis minėtu 2005-12-21 ES Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2187/2005 ir Žuvininkystės įstatymu, Žuvininkystės departamentas nustato Žvejybos jūrų vandenyse reglamentavimo priemones Lietuvoje. Žvejybos kontrolę jūrų vandenyse 2005 m. vykdė Žuvininkystės departamento Žvejybos kontrolės skyrius, kuris 2006 m. viduryje buvo reorganizuotas į Žvejybos Baltijos jūroje departamentą, susidedantį iš Žvejybos reguliavimo skyriaus ir Žvejybos kontrolės skyriaus. Žvejybos reguliavimo skyriaus specialistai vykdo žuvų sugavimo duomenų ir pirminio žuvininkystės produktų pirkimo–pardavimo kontrolę, o Žvejybos kontrolės skyrius – žvejybos kontrolę Lietuvos išskirtinėje ekonominėje zonoje Baltijos jūroje, priekrantės vandenyse bei pakrantėje ir atlieka stebėjamą Laivų stebėjimo sistema.

Visi Baltijos jūroje žvejojantys laivai ilgesni kaip 15 m turi palydovinį ryšį. Pagal Žuvininkystės departamento direktoriaus 2004-10-29 įsakymu Nr. V1-46 patvirtintas Palydovinio ryšio Lietuvos Respublikos žvejybos laivų stebėjimo sistemos naudojimo taisyklės, Lietuvos Respublikos žvejybos laivai duomenis į Žvejybos stebėjimo centrą (toliau – ŽSC) turi perduoti kas dvi valandas. Šiam centrui padedant atliekamas Lietuvos ir kitų valstybių žvejybinių laivų, žvejojančių Baltijos jūroje, stebėjimas. Stebėjimų metu kontroliuojama ar žvejybos laivai nežvejoja uždraustuose rajonuose, užtikrina nepertraukiamą siūstuvų darbą.

Žvejybos Baltijos jūroje departamentas 2005–2006 m. buvo nustatęs šiuos žvejybos kontrolės ir kitos veiklos prioritetus: kontrolė Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste; kontrolė Lietuvos Baltijos jūros Išskirtinėje ekonominėje zonoje; kontrolė Lietuvos Baltijos jūros priekrantėje; kontrolė Laivų stebėjimo sistema; žuvininkystės produktų pirminio pirkimo–pardavimo kontrolė; administracinė kontrolė; okeaninės žvejybos ir trečiųjų šalių laivų kontrolė; papildomos kontrolės ir tikrinimo priemonės.

Palyginus 2005-2006 m. vykdytos žvejybos kontrolės jūrų vandenyse priemones, nustatyta, kad 2006 m. atlikta mažiau reidų, vykdant žvejybos kontrolę Baltijos jūroje, patikrinimų Baltijos jūros priekrantėje, taip pat patikrinimų, vykdant pirminio žuvininkystės produktų pirkimo–pardavimo kontrolę. Apibendrinti kontrolės duomenys pateikti 9 lentelėje.

9 lentelė. 2005–2006 m. vykdytos žvejojimo kontrolės jūrų vandenyse apibendrinti duomenys

Kontrolės objektas	2005 m.		2006 m.	
	Patikrinimai	Pažeidimai	Patikrinimai	Pažeidimai
Žvejojimo laivų palydovinio ryšio stebėjimo sistemos naudojimas	nuolat	11	nuolat	3
Žvejojimas Baltijos jūroje	5 reidai, patikrinti 24 laivai		1 reidas	4
Kontrolė Lietuvos Baltijos jūros priekrantėje	9 reidai	2	8 reidai	8
Baltijos jūros priekrantėje žvejojiančių įmonių žuvų iškrovimo vietų pakrantėje kontrolė	15 reidų, patikrinti 24 laivai		12 reidų, patikrinta 20 laivų	
Žuvų iškrovimo kontrolė Klaipėdos uoste	58 proc. menkių ir 34 proc. kitų žuvų iškrovimų.		46 proc. menkių ir 24 proc. kitų žuvų iškrovimų.	
Laivai, žvejojantys Atlanto vandenyne ir iškraunantys Klaipėdos uoste savo produkciją	2 laivai, 4 trečiųjų šalių žvejybinių laivai	2	4 trečiųjų šalių žvejybinių laivai, atvykę remontui ir 5 laivai, kurie atvyko remontui arba ketino išsikrauti	
Pirminis žuvininkystės produktų supirkimas–pardavimas	28 reidai	2	19 reidų	2

Šaltinis – Žuvininkystės departamentas

Žvejojant neleistiniais ar neatitinkančiais keliamų reikalavimų žvejojimo įrankiais gali būti padaryta žala žuvų ištekliams, todėl vykdydami žvejojimo kontrolę jūroje, žvejojimo inspektoriai tikrina naudojamus žvejojimo įrankius. Taip pat sutikrinami žvejojimo žurnale esantys duomenys su faktiniu žuvų laimikiu laive. Tačiau Žuvininkystės departamentas neturi savo žvejojimo inspekcinio laivo, todėl yra sudaręs bendradarbiavimo sutartis su Lietuvos kariuomene, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir LVŽŽTC dėl šioms organizacijoms priklausančių laivų naudojimosi, vykdam žvejojimo kontrolę Baltijos jūroje. Už šią paslaugą Žuvininkystės departamentas išpareigojo Lietuvos kariuomenei ir Valstybės sienos apsaugos tarnybai suteikti galimybę naudotis Departamento palydovinio ryšio Lietuvos Respublikos žvejojimo laivų stebėjimo sistemos duomenimis ir atpažinimo informacija.

Nors Lietuvos kariuomenė ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba Žuvininkystės departamentui paslaugas teikia nemokamai, tačiau žvejojimo inspektoriams yra sunku prisiderinti prie jų patruliavimo jūroje grafiko.

Pavyzdys

Kariuomenė ar pasieniečiai gali paimti žvejojimo inspektorius į laivą žvejojimo draudimo laikotarpiu ar esant dideliam bangavimui, kai tuo metu žvejojimo inspektoriams netikslinga vykdyti kontrolę jūroje.

Siekiant pagerinti žvejojimo kontrolę Baltijos jūroje, 2006 m. planuota įsigyti žvejojimo kontrolės laivą. Laivo pirkimą organizavo Žuvininkystės departamentas atviro konkurso būdu, kurį laimėjo ir 2006-10-31 pirkimo pardavimo sutartį pasirašė Baltic Workboats AS iš Estijos. Planuota

laivą už 2,038 mln. Lt pastatyti iki 2007m. liepos 1 d. (šiuo metu terminas pratęstas iki 2007 m. lapkričio 15 d.). Laivo įsigijimas finansuojamas iš Specialiosios žvejybos kontrolės programos lėšų. Siekiant pagerinti žvejybos kontrolę priekrantėje, Žuvininkystės departamentas numatęs 2007 m. įsigyti ir priekrantės inspekcinį katerį.

Auditorių nuomone, norint apsaugoti žuvies išteklius, reikia stiprinti žvejybos kontrolę atviroje jūroje. Įsigijus žvejybos inspekcinį laivą bus galima atlikti daugiau patikrinimų atviroje jūroje, tačiau svarbios ir visos kitos žvejybos kontrolės priemonės. Todėl reikia imtis priemonių, kad nesusilpnėtų ir krante vykdoma kontrolė.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004-08-24 įsakymu Nr. 3D-490 „Dėl žuvininkystės produktų išskrovimo Klaipėdos uoste“, Lietuvos, kitų ES valstybių bei trečiųjų šalių žvejybos laivai žuvininkystės produktus gali iškrauti tik prie nustatytų Klaipėdos valstybinio jūrų uosto krantinių.

Žvejybos laivų kapitonai ne vėliau kaip prieš dvi valandas iki laivo atvykimo į Klaipėdos valstybinį jūrų uostą privalo apie tai pranešti Žuvininkystės departamentui, nurodydami atvykimo į uostą laiką, žuvininkystės produktų išskrovimo vietą, numatomą iškrauti jų kiekį pagal rūšis ir žvejybos zonas, kuriose žuvis buvo sugautos. Žvejybos laivų pranešimuose nurodomos žuvų rūšys bei kiekiai turi atitikti Laivų žvejybos žurnaluose nurodytą žuvų kiekį ir rūšinę sudėtį.

Vykdam žuvų išskrovimo kontrolę Klaipėdos uoste, 2006 m. nebuvo patikrintas žemės ūkio ministro nustatytas privalomas patikrinti menkių išskrovimų kiekis⁸ (t. y. ne mažiau kaip 50 proc. menkių išskrovimų). Tačiau ES Tarybos 2005-12-22 reglamento (EB) Nr. 52/2006, nustatančio Baltijos jūroje 2006 m. taikomas tam tikrų žuvų išteklių ir žuvų išteklių grupių žvejybos galimybes ir susijusias sąlygas, III priedo 1 priedėlio 4 dalyje „Siektini standartai“ nurodyta, kad paprastai siekiama patikrinti 20 proc. iškraunamų menkių (pagal svorį) visose išskrovimo vietose.

Pastebėjimas

Nors ES Tarybos 2005-12-21 reglamento (EB) Nr. 2187/2005 26 str. leidžia valstybėms narėms nustatyti didesnius reikalavimus nei Bendrijos žuvininkystės reglamentuose numatyti būtiniausi reikalavimai, o ES Tarybos 1993-10-12 reglamentas (EEB) Nr. 2847/93, nustatantis bendros žuvininkystės politikos kontrolės sistemą, leidžia valstybėms narėms patvirtinti griežtesnes kontrolės priemones, tačiau šie reikalavimai ir priemonės, auditorių nuomone, atsižvelgiant į turimus išteklius, turėtų būti realiai pasiekiami. (Šiuo metu Žvejybos Baltijos jūroje departamento Žvejybos kontrolės skyriuje dirba penki darbuotojai.)

⁸ Žemės ūkio ministro 2004-08-24 įsakymas Nr. 3D-490 „Dėl žuvininkystės produktų išskrovimo Klaipėdos uoste“.

1. Žvejbos kontrolės jūrų vandenyse vykdytų priemonių 2006 m., lyginant su 2005 m., sumažėjo.
2. Nepasiektas Žemės ūkio ministerijos nustatytas privalomų patikrinti menkių iškrovimų kiekis, kuris 2,5 karto didesnis nei reikalaujama ES Tarybos reglamente.
3. Įsigijus žvejbos inspekcinį laivą žvejbos kontrolė atviroje jūroje turėtų sustiprėti, tačiau dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo gali sumažėti kontrolės apimtyms krante.

1.2.2. Žuvininkystės vidaus vandens telkiniuose reguliavimo problemos

Lietuvoje yra apie 22 tūkstančius upių ir upelių, apie 4 tūkstančius ežerų ir tvenkinių. Bendras paviršinių vandens telkinių plotas – 1905 kv. kilometrai. Žvejybą vidaus vandens telkiniuose galima skirstyti į specialiąją, verslinę, mėgėjišką ir licencinę.

Verslinė žvejyba, vadovaujantis aplinkos ministro įsakymu⁹, vykdoma tik tuose žuvininkystės vidaus vandens telkiniuose, kuriuose Aplinkos ministerija nustato žvejbos limitus. Žvejbos limitai bei kvotos neišnuomotuose vandens telkiniuose žuvų išteklių naudotojams paskirstomi Žuvininkystės departamento nustatyta tvarka. Aplinkos ministerija nustato žvejbos vidaus vandenyse reglamentavimo priemones, organizuoja mokslinius tyrimus, nustato žuvų sugavimo limitus neišnuomotuose valstybiniuose žuvininkystės vidaus vandens telkiniuose, vykdo mėgėjiškos ir verslinės žvejbos kontrolę, tačiau žvejbos kvotas vidaus vandenyse skirsto Žuvininkystės departamento sudaryta komisija, kurioje iš 5 komisijos narių Aplinkos ministerijai atstovauja tik vienas komisijos narys.

Auditorių nuomone, Aplinkos ministerijai, atliekančiai valstybinio žuvininkystės reglamentavimo funkcijas vidaus vandens telkiniuose, Žvejbos kvotų skyrimo vidaus vandenyse komisijoje galėtų atstovauti daugiau narių.

Žuvies išteklių naudotojams žvejbos kvotos skiriamos vieneriems metams, tačiau žuvų išteklių tyrimai žvejbos limitams nustatyti neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose atliekami ne rečiau kaip kas penki metai, išskyrus Kuršių marias ir Kauno marias, kur moksliniai tyrimai atliekami kiekvienais metais. Kai kvota skiriama vieneriems metams, žuvies išteklių naudotojas savo įmonės veiklą orientuoja šiam laikotarpiui ir yra suinteresuotas ją panaudoti. Jeigu kvota būtų skiriama ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui, tai žuvies išteklių naudotojas savo įmonės veiklą galėtų planuoti ilgesniam laikotarpiui ir racionaliau naudoti skirtą kvotą.

⁹ Aplinkos ministro 2005-05-30 įsakymas Nr. D1-267 "Dėl verslinės žvejbos Lietuvos žuvininkystės vidaus vandens telkiniuose taisyklių patvirtinimo".

Auditorių nuomone, kad žuvies išteklių naudotojai racionaliau naudotų skirtas kvotas, žvejybos kvotos neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose galėtų būti skiriamos ilgesniam nei vienerių kalendorinių metų laikotarpiui.

Audito metu pastebėta, kad vadovaujantis galiojančiais teisės aktais nėra galimybių išsinuomoti vandens telkinių verslinei žvejybai, nes nesuderinti teisės aktai. Šiuo metu yra parengtas ir Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Žuvininkystės įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, kurį įgyvendinant numatoma parengti naują verslinės žvejybos organizavimo ir vykdymo tvarką.

Mėgėjišką žvejybą reglamentuoja Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymas¹⁰, kurio 3 str. 2 d. nurodyta, kad Lietuvos Respublikos vidaus vandens telkiniuose mėgėjiškos žūklės plėtrai teikiama pirmenybė prieš verslinę žvejybą. Atsižvelgiant į tai, buvo liberalizuotos Mėgėjiškos žūklės taisyklės ir sugriežtintos Verslinės žvejybos taisyklės. Palyginus mėgėjiškos ir verslinės žvejybos galimybes, matyti, kad mėgėjiška žvejyba leidžiama beveik visus metus visuose vandens telkiniuose, o mėgėjiškos žvejybos statistika nevedama. Tuo tarpu verslinė žvejyba leidžiama tik tuose vandens telkiniuose, kuriuose nustatyti metiniai žvejybos limitai, nustatomi laikotarpiai, kai draudžiama vykdyti verslinę žvejybą, nustatyta griežta žvejybos žurnalų pildymo ir ataskaitų apie žvejybą teikimo tvarka.

Naudojant žuvies išteklius turi būti užtikrinamos jų natūralaus atsikūrimo galimybės, palaikomas optimalus žuvininkystės vandens telkinių produktyvumas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta tvarka¹¹, žuvų išteklių tyrimus vandens telkiniuose organizuoja:

- neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose ir valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos neišduoti leidimai naudoti žūklės plotus, – Aplinkos ministerija;
- valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos leidimai išduoti, – žūklės plotų naudotojai;
- išnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose – jų nuomininkai;
- privačiuose vandens telkiniuose – savininkai.

Aplinkos ministerijos organizuojami žuvų išteklių tyrimai finansuojami iš Aplinkos apsaugos rėmimo programos. 2005 m. minėtiems tyrimams buvo skirta 59,5 tūkst. Lt, 2006 m. – 85 tūkst. Lt. Tačiau skiriamų lėšų moksliniams tyrimams nepakanka, nes, vadovaujantis minėta tvarka, Aplinkos ministerija kasmet turi organizuoti mokslinius tyrimus: a) Kuršių mariose, b) Kauno mariose, c) ne rečiau kaip kas 5 metus neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose ir vandens telkiniuose, į kuriuos neišduoti leidimai naudoti žūklės plotus (kurių yra apie 1000).

¹⁰ LR Seimo 2004-07-15 Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymas Nr. IX-2389.

10 lentelė. 2005-2006 m. organizuoti žuvies išteklių tyrimai

Metai	Aplinkos ministerija	Žūklės plotų naudotojai	Vandens telkinių nuomininkai	Privačių vandens telkinių savininkai	Iš viso
2005	1	2	5	2	10
2006	2	4	8	2	16

Šaltinis – Aplinkos ministerija

Iki 2007 m. žuvų išteklių naudotojai žuvų ištekliams atkurti ir saugoti turėjo mokėti 4 proc. numatomų gauti pajamų, kurios buvo apskaičiuojamos Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka¹². 2007 m. įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymo redakcija¹³, kuria vadovaujantis mokestis už žuvų išteklių naudojimą panaikintas.

Žuvų išteklių tyrimus atlieka biologinio profilio mokslo ir studijų institucijos (Klaipėdos universitetas, Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultetas ir Vilniaus universiteto Ekologijos institutas). Vandens telkinių savininkai, nuomininkai ir žūklės plotų naudotojai žuvų išteklių tyrimus organizuoja ir jų vykdytojams sumoka savo lėšomis.

Atlikus vandens telkiniuose žuvų išteklių tyrimus, pateikiami duomenys ir kita informacija žvejybos limitui pagrįsti, taip pat rekomendacijos, kaip atkurti žuvų išteklius. Žuvų išteklių tyrimų ataskaitos turi būti pateiktos Aplinkos ministerijai, kuri nustato vandens telkinių žuvininkystės vystymo kryptis ir patvirtina vandens telkinių pagal žuvininkystės vystymo kryptis sąrašus bei nustato žuvininkystės vandens telkiniams didžiausius leistinus žuvų sugavimo kiekius, žvejybos įrankių kiekius, žvejybos dienų skaičių, žvejybos vietas.

Auditorių nuomone, yra rizika, kad žūklės plotų naudotojai, vandens telkinių nuomininkai, privačių vandens telkinių savininkai, patys organizuodami žuvų išteklių tyrimus ir jų vykdytojams mokėdami savo lėšomis, turi galimybę gauti sau palankius tyrimų rezultatus.

Žuvų ištekliai Kuršių mariose, Kauno mariose ir Kruonio HAE aukštutiniame baseine stabilizavosi, todėl žuvų sugavimo limitai 2005–2007 metais beveik nesikeitė, tačiau žuvų ištekliai kituose valstybiniuose vidaus vandens telkiniuose mažėja ir žuvų sugavimo limitai mažinami.

11 lentelė. Žuvų sugavimo limitai valstybiniuose vidaus vandens telkiniuose 2004–2007 metais

Metai	Leidžiama sugauti žuvų kg	Iš jų, kg					
		lydekų	seliavų	karšių	salačių	sterkų	nėgių
2004	165535	12227	13750	43200	1100	3170	-
2005	143965	9332	9200	43990	1100	6570	-
2006	121225	8262	9050	32140	-	5020	9000
2007	114705	6657	7240	24555	-	4370	9000

Šaltinis – Aplinkos ministerija

¹¹ LR Vyriausybės 2005-08-30 nutarimas Nr. 942 "Dėl žuvininkystės vandens telkinių žuvų išteklių tyrimų tvarkos aprašo patvirtinimo".

¹² Pagal patvirtintą "Mokesčio už verslinį žuvų išteklių naudojimą bazinio tarifo perskaičiavimo įvairių tipų žvejybos įrankiams koeficientų bei lėšų, kurias žuvų išteklių naudotojai turi skirti žuvų išteklių atkūrimo ir saugojimo sąlygoms vykdyti, skaičiavimo lenteles".

¹³ LR Seimo 2006-05-25 Lietuvos Respublikos mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. X-616.

Analizuojant žuvų sugavimo limitus valstybiniuose vidaus vandens telkiniuose 2004–2007 metais, matyti, kad leidžiamų sugauti žuvų kiekis 2007 m., lyginant su 2004 m., sumažėjo 30,7 proc., t. y. kiekvienais metais leidžiamų sugauti žuvų kiekis mažinamas vidutiniškai apie 10 proc. 2007 m., lyginant su 2004 m., daugiausia sumažinti sugavimo limitai seliavų – 47,4 proc., lydekų – 45,6 proc., karšių – 43,2 proc.

Žuvininkystės įstatymas įpareigoja Aplinkos ministeriją kontroliuoti žvejybą vidaus vandens telkiniuose. Šias funkcijas įgyvendina Aplinkos ministerija, Valstybinė aplinkos apsaugos inspekcija, regioniniai aplinkos apsaugos departamentai. Verslinės žvejybos vidaus vandens telkiniuose kontrolė vykdoma vadovaujantis Verslinės žvejybos vidaus vandens telkiniuose kontrolės vykdymo tvarkos aprašu¹⁴, kuris reglamentuoja verslinės žvejybos kontrolės organizavimo, žuvų priegaudos nustatymo, ataskaitų apie verslinės žvejybos kontrolės rezultatus teikimo tvarką. Šie reikalavimai galioja Kuršių mariose ir kituose Lietuvos Respublikos vidaus vandens telkiniuose. Mėgėjiškos žvejybos kontrolę vykdo aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai ir neetatiniai aplinkos apsaugos inspektoriai. RAAD atliktų patikrinimų apibendrinti duomenys pateikiami 12 lentelėje.

12 lentelė. Atliktų patikrinimų apibendrinti duomenys

Surašyta ATPK protokolų	2005 m.	2006 m.
Iš viso:	5281	4721
Mėgėjiškos žūklės taisyklių bei kitų teisės aktų, reglamentuojančių mėgėjišką žūklę, žuvų apsaugą, pažeidimai	4769	4446
Verslinės žvejybos vidaus vandens telkiniuose pažeidimai	280	211
Kiti pažeidimai	232	64

Šaltinis – Aplinkos ministerija

2005 m. 90 proc. visų surašytų protokolų buvo dėl Mėgėjiškos žūklės taisyklių pažeidimų, 5,3 proc. – dėl verslinės žvejybos vidaus vandens telkiniuose pažeidimų. 2006 m. 94,2 proc. protokolų surašyta dėl Mėgėjiškos žūklės taisyklių pažeidimų, 4,5 proc. – dėl verslinės žvejybos vidaus vandens telkiniuose pažeidimų.

1. Aplinkos ministerija, formuodama žuvų išteklių išsaugojimo vidaus vandens telkiniuose politiką, vykdydama žvejybos taisyklių kontrolės funkcijas, nustatydama žvejybos limitus vidaus vandenyse, žvejybos reglamentavimo priemonės, leidimų užsiimti versline žvejyba vidaus vandenyse išdavimo tvarką ir juos išduodama, neturi teisės skirstyti žvejybos kvotų vidaus vandenyse, o Žvejybos kvotų skyrimo vidaus vandenyse komisijoje jai atstovauja tik vienas narys.

¹⁴ Aplinkos ministro 2006-09-12 įsakymas Nr. D1-414 "Dėl verslinės žvejybos vidaus vandens telkiniuose kontrolės vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo".

2. Neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose žvejybos limitų ir kvotų skyrimas naudotojams ilgesniam nei vienerių kalendorinių metų laikotarpiui leistų racionaliau naudoti žuvų išteklius.
3. Vidaus vandens telkiniuose mėgėjiškos žūklės plėtrai teikiama pirmenybė prieš verslinę žvejybą, nors mėgėjišką žūklę sudėtingiau kontroliuoti, jos statistiniai duomenys nerenkami, o vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, šiuo metu nėra galimybių išsineuoti vandens telkinių verslinei žvejybai.
4. Panaikinus mokestį už žuvų išteklių naudojimą, gali padidėti verslinės žvejybos intensyvumas ir sumažėti lėšų žuvų išteklių tyrimams.
5. Žuvų išteklių tyrimai, kuriuos organizuoja ir už juos sumoka žūklės plotų naudotojai, vandens telkinių nuomininkai, privačių vandens telkinių savininkai, gali būti neobjektyvūs.

2. ŽUVIVAISA

2.1. Žuvivaisos planų įgyvendinimas

Lietuvos Respublikos Vyriausybė įgaliojo¹⁵ Lietuvos valstybinių žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centrą (toliau – LVŽŽTC arba Centras) organizuoti ir vykdyti žuvų išteklių atkūrimą valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos neišduodama leidimų naudoti žūklės plotus. Valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos išduoti leidimai naudoti žūklės plotus, žuvų išteklius saugo ir atkuria žūklės plotų naudotojai.

Žuvivaisa valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose, vadovaujantis Žuvininkystės įstatymo 16 str. 5 d., vykdoma pagal Žemės ūkio ministerijos patvirtintą ir su Aplinkos ministerija suderintą programą. Šią programą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004-10-21 įsakymu Nr. 3D-567/D1-551 patvirtintų ir keistų 2005-09-06 įsakymu Nr. 3D-429/D1-436 Žuvivaisos valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose taisyklių 4 punktu, atsižvelgdamas į mokslininkų rekomendacijas, rengia LVŽŽTC arba vandens telkinio valdytojas. Centras parengtą Žuvų įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius plano (programos) projektą turi suderinti su Vilniaus universiteto Ekologijos institutu bei Aplinkos ministerija ir kasmet iki kovo 1 d. pateikti Žuvininkystės departamentui, kuris teikia tvirtinti Žemės ūkio ministerijai.

Žuvų įveisimo darbai neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose, vadovaujantis minėtų taisyklių 7 p., finansuojami iš valstybės biudžeto lėšų bei lėšų, kurias žuvų išteklių naudotojai skiria žuvų ištekliams atkurti ir saugoti, Aplinkos apsaugos rėmimo programos, kitų lėšų.

Audito metu pastebėta, kad Žuvų įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius plano (programos) projektas derinimas su Aplinkos ministerija apie du mėnesius. (pvz., 2006 m. plano projektas Aplinkos ministerijai buvo išsiųstas 2006-02-15, o patvirtintas 2006-04-25, nors vadovaujantis Taisyklėmis, suderintas plano projektas iki kovo 1 d. turi būti pateiktas Žuvininkystės departamentui, kuris teikia tvirtinti Žemės ūkio ministerijai.)

Auditorių nuomone, įveisimo planus kitiems metams būtų naudingiau pradėti rengti metų pabaigoje, o patvirtinti metų pradžioje, nes įveisimo planus patvirtinus balandžio mėnesio pabaigoje, daugelis žuvų jau būna išneršusios, o tai sudaro sunkumus įveisimo planams įgyvendinti.

Centras turi Ignalinos, Rusnės, Simno, Šilavoto, Vokės, Žeimenos filialus, kurių tvenkinių plotas sudaro 658,61 ha. Nenaudojami tvenkiniai sudaro 10,7 proc. visų tvenkinių ploto. Visų paauginimo baseinų plotas – 5603,8 kv. m, iš kurių nenaudojama 88,8 kv. m, arba 1,6 proc.

¹⁵ LR Vyriausybės 2004-10-28 nutarimas Nr. 1348 „Dėl Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymo įgyvendinimo“; įsigaliojo nuo 2004-12-01.

Centras turi 8 žuvų inkubatorius, kurių inkubavimo pajėgumai – 498 mln. vnt. ikrų per metus. Gamybinėje veikloje nenaudojamas vienas inkubatorius. Centro pajėgumai leidžia kiekvienais metais paruošti apie 120 mln. vnt. įvairaus amžiaus įvairių žuvų įveisimo medžiagos.

Įgyvendinant 2006 m. įveisimo į valstybinius vandens telkinius planus buvo numatyta įveisti 80,258 mln. vnt. įvairaus amžiaus įvairių žuvų, tai sudarė 67 proc. Centro pajėgumų. Dalį įveisimui reikalingos medžiagos Centras perka iš kitų žuvininkystės įmonių. 2006 m. įsigyta įveisimo medžiagos, veislinių žuvų ir jų ikrų už 438 tūkst. Lt. Dalį savo paruoštos įveisimo medžiagos ir išaugintų žuvų Centras parduoda. 2006 m. parduota produkcijos už 212 tūkst. Lt.

Įgyvendinant įveisimo planą dalyvauja ir Laukystos žuvų veislynas, kuris savo paruošta įveisimo medžiaga įžuvina Kauno marias ir Nemuno upės baseiną. Dėl mažos karpinių ir karosų lervučių paklausos Laukystos žuvų veislynas panaudoja tik 50 proc. savo žuvų veisimo inkubatoriaus pajėgumo.

13 lentelė. Žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės vandens telkinius 2006 m. planai ir jų įvykdymas

Plano pavadinimas	Planas tūkst. vnt.	Įveista tūkst. vnt.				Plano įvykdymas proc.
		Iš viso	LVŽŽTC	Laukystos žuvų veislynas	Pirқта	
Žuvų įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius planas	79929,4	64909,65	64223	317,5	369,15	81,2
Lašišinių žuvų išleidimo į Lietuvos vandens telkinius planas	329	330,1	330,1	-	-	100,3

Šaltinis – LVŽŽTC

Iš pateiktų duomenų matyti, kad Žuvų įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius planas 2006 m. įvykdytas 81,2 proc. Vykdydamas Žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės vandens telkinius 2006 m. planus, Centras savo pajėgumais paruošė 98,95 proc. įveistos į valstybinius vandens telkinius įveisimo medžiagos. Laukystos žuvų veislynas pateikė 0,49 proc. įveisimo medžiagos, o iš kitų žuvininkystės įmonių pirқта 0,56 proc. įveisimo medžiagos.

Audito metu nustatyta, kad 2006 m. įveisimo medžiagą paruošė 5 Centro filialai (Vokės filiale inkubatorius nenaudojamas). Nebuvo įveista 138 tūkst. vnt. stiklinių ungurių ir 16450 tūkst. vnt. starkingų lervučių.

LVŽŽTC paaiškinimas

Ungurių (stiklinių) nebuvo įsigyta dėl lėšų trūkumo, o starkingų lervutės nebuvo įveistos, nes leidimas iš Aplinkos ministerijos starkingų reproduktoriams sugauti gautas tik kai didžioji dalis starkingų jau buvo išneršę.

Auditorių nuomone, pavėluotai patvirtinus Žuvų įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius planą, sunkiau jį įgyvendinti.

2006 m. įveista beveik 3 proc. plane nenumatyty įvairaus amžiaus žuvų (peledė, lynas, karpis). Privačios žuvininkystės įmonės ir Laukystos žuvų veislynas pateikė įveisimui daugiausia tokio amžiaus ir tokias žuvų rūšis, kurių Centras neaugina arba nepajėgus pateikti reikiamo kiekio. Tačiau kai kurio amžiaus žuvies rūšių (lydekų šiųmetukų, starkių paaugintų jauniklių) įveisimui reikiamo kiekio negalėjo pateikti ir privačios žuvininkystės įmonės.

2006 m. apie 95 proc. Centro įveisiamos medžiagos sudarė lervutės (61,234 mln. vnt.), kai tuo tarpu tiek Laukystos žuvų veislino, tiek pirкта įveisimo medžiaga buvo įvairaus amžiaus paauginti jaunikliai.

LVŽŽTC paaiškinimas

Didžiąją dalį išuvinimo medžiagos veisiame lervutėmis dėl senų technologinių pajėgumų, o tokių žuvų rūšių kaip seliavos, lydekos, vėgėlės išuvinimas lervutėmis yra efektyvesnis negu paaugintais jaunikliais.

Pastaruosius dvejus metus Centro įveisiamų paaugintų žuvų procentas išuvinime didėja: 2005 m. sudarė 2 proc. visos įveistos medžiagos, 2006 m. – 4,5 proc.

Žuvų įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius planas 2006 m. patvirtintas du kartus mažesnis negu 2005 m. (163,228 mln. vnt.).

Žuvininkystės departamento paaiškinimas

Mokslininkų ir aplinkosaugos specialistų nuomone, seliavas reikia veisti mažesniais kiekiais ir tik tuose vandens telkiniuose, kuriuose dėl intensyvios verslinės žvejybos seliavų populiacijos savaime neatsistato. Vandens telkinių išuvinimas vėgėlių lervutėmis iki šiol nedavė teigiamų rezultatų. Būtina tobulinti vėgėlių veisimo ir jų lervučių paauginimo technologijas. Dėl paminėtų priežasčių sumažintos išuvinimo seliavų ir vėgėlių lervutėmis apimtys, o tai ženkliai pakoregavo 2006 m. žuvų įveisimo planą.

Analizuojant mokslininkų pateiktas rekomendacijas ir 2006–2007 m. patvirtintus žuvų įveisimo planus, nustatyta, kad, sudarant 2006–2007 m. Žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės neišnuomotus vandens telkinius planus, ne visada atsižvelgiama į Vilniaus universiteto Ekologijos instituto mokslininkų ataskaitoje „Žuvų ir vėžių išteklių atkūrimo valstybinės reikšmės vandens telkiniuose programos 2006–2010 metams ir strategijos metmenys“ pateiktas rekomendacijas. Mokslininkų rekomendacijų ir 2006–2007 m. Žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės neišnuomotus vandens telkinius planų palyginimas pateiktas 14 lentelėje.

14 lentelė. Mokslininkų rekomendacijų ir 2006–2007 m. įveisimo planų palyginimo apibendrinimas

Nustatyti atvejai	2006 m.	2007 m.	Pastabos
Visiškai atsižvelgta į rekomendacijas	5	0	
Rekomenduota, bet į planą neįtraukta	11	16	
Į planą įtraukta tos pačios rūšies, bet kito amžiaus negu rekomenduota žuvis	6	6	
Nerekomenduota, bet į planą įtraukta	11	13	
Plane numatytas įveisti kiekis mažesnis negu rekomendavo mokslininkai	5	9	2006 m. lydekos paaugintų jauniklių planuota įveisti 2,1 karto, o peledės šiųmetukų – 2,3 karto mažiau nei rekomenduota.

Plane numatytas įveisti kiekis didesnis negu rekomendavo mokslininkai	8	7	2007 m. lydekos paaugintų jauniklių planuota įveisti 17,4 karto, o starkių paaugintų jauniklių – 2,6 karto mažiau nei rekomenduota. 2006 m. šamų šiųmetukų planuota įveisti 5 kartus, o vėgėlės lervučių – 3,25 karto daugiau nei rekomenduota. 2007 m. lydekų planuota įveisti 2,2 karto, o starkių lervučių – 2,5 karto daugiau nei rekomenduota.
---	---	---	---

Šaltinis – LVŽŽTC

Lyginant mokslininkų rekomendacijas ir 2006–2007 m. įveisimo planus, pastebėta: a) kai kurių tam tikro amžiaus žuvų (pvz., lydekų, starkių, seliavos lervučių) kiekis 2007 m. plane, lyginant su 2006 m. planu, didėja arba lieka beveik nepakitęs, nors, vadovaujantis mokslininkų rekomendacijomis, jis turėtų mažėti; b) kai kurių tam tikro amžiaus žuvų (pvz., lydekų ir starkių paaugintų jauniklių, vėgėlės lervučių) kiekis 2007 m. plane, lyginant su 2006 m. planu, mažėja arba lieka beveik nepakitęs, nors, vadovaujantis mokslininkų rekomendacijomis, jis turėtų didėti.

Auditorių nuomone, tvirtinant žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės neišnuomotus vandens telkinius planus, turi būti atsižvelgiama į mokslininkų pateiktas rekomendacijas.

Žuvivaisos valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose tvarką, vadovaujantis Žuvininkystės įstatymo 16 str. 6 d., nustato Žemės ūkio ministerija kartu su Aplinkos ministerija. Žuvų išteklių apsaugos ir atkūrimo valstybinę kontrolę, vadovaujantis Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymo 11 str. 2 d., organizuoja ir atlieka įstatymų ar kitų teisės aktų įgaliotos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės bei savivaldybių institucijos.

Žemės ūkio ministro ir aplinkos ministro įsakymu patvirtintose Žuvivaisos valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose taisyklėse¹⁶ nustatyta visų rūšių žuvų įveisimo tvarka, kuria turi vadovautis visi fiziniai ir juridiniai asmenys, įveisiantys žuvis žuvininkystės vandens telkiniuose.

Žuvų augintojai, prieš pradėdami realizuoti žuvivaisos medžiagą, ne vėliau kaip prieš dieną privalo pakviesti regiono aplinkos apsaugos departamento (RAAD) paskirtą atsakingą asmenį žuvivaisos medžiagos kiekiui ir būklei patikrinti. Patikrinus surašomas žuvivaisos medžiagos (kiekio ir kokybės) patikrinimo aktas. Asmenys apie žuvų įveisimo vietą ir laiką ne vėliau kaip prieš dvi dienas raštu (tiesiogiai arba registruotu laišku) turi informuoti atitinkamo RAAD rajono (miesto) agentūrą, kurios teritorijoje yra vandens telkinys, į kurį leidžiamos žuvis, vandens telkinio valdytoją ir valstybinio parko direkciją (jei vandens telkinys yra valstybinio parko teritorijoje). Gavusios pranešimą, minėtos institucijos jį įregistruoja žurnale ir paskiria atsakingą asmenį dalyvauti įveisiant žuvis. VAAI pareigūnas turi teisę dalyvauti žuvų įveisimo darbuose visose RAAD kontroliuojamose teritorijose ir pasirašyti atitinkamus dokumentus. Jeigu aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas arba kiti privalantys dalyvauti įveisiant žuvis asmenys pranešime nurodytu laiku neatvyksta, tai nurodoma akte ir kviečiamas dalyvauti bent vienas vietos gyventojas, kuris pasirašo aktą.

¹⁶ Žemės ūkio ministro ir aplinkos ministro 2004-10-21 įsakymu Nr. 3D-567/D1-551 patvirtintos ir 2005-09-06 įsakymu Nr. 3D-429/D1-436 pakeistos “Žuvivaisos valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose taisyklės”.

Audito metu nustatyta, kad RAAD pareigūnai dalyvavo visuose Centro vykdytuose įveisimo darbuose.

1. Beveik visą įveisimo medžiagą, reikalingą valstybinės reikšmės vandens telkiniams išžuvinti, tiekia Lietuvos valstybinis žuvininkystės ir žuvininkystės tyrimų centras.
2. Centras įveisimo planus rengia atsižvelgdamas į savo filialuose turimą žuvų kiekį ir rūšis. Centro gamybiniai pajėgumai daugiausia leidžia įveisti lervučių, nors įveisimas lervutėmis, mokslininkų nuomone, nėra labai efektyvus, nes labai priklauso nuo aplinkos sąlygų.
3. Naudojant investicines lėšas modernizuojami Centro filialai, todėl atsiranda galimybė didinti įveisimą paaugintais jaunikliais.
4. Vėluojant patvirtinti metinius įveisimo planus, sutrinka įveisimo eiga, todėl svarstyta galimybė rengti ilgalaikius įveisimo į valstybinius vandens telkinius planus arba juos tvirtinti iki metų pradžios.
5. Sudarant įveisimo planus metams, privačioms žuvininkystės įmonėms sunku priderinti savo veiklą išžuvinimui reikalingos medžiagos paruošimui ir dalyvauti Centro vykdomuose Viešuosiuose išžuvinimo medžiagos pirkimuose.
6. Tvirtinant 2006–2007 m. žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės neišnuomotus vandens telkinius planus, ne visais atvejais įvertintos mokslininkų pateiktos rekomendacijos.

2.2. Pokyčių LVŽŽTC veikloje vertinimas

Siekiant įvertinti LVŽŽTC 10 metų veiklos efektyvumą, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas 2005 m. atliko tyrimą "Žuvininkystės tyrimų bazės efektyvus panaudojimas: analizė ir prognozės". Šio tyrimo tikslas – atlikti ekonominį LVŽŽTC vertinimą bei parengti pasiūlymus dėl jo funkcijų, struktūros ir veiklos kryptių patikslinimo. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad filialų veikla yra neefektyvi, žuvų įveisimas valstybiniuose vandens telkiniuose nėra efektyvi išteklių gausinimo priemonė. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas pateikė siūlymų Centro veiklai tobulinti. Atsižvelgiant į šiuos siūlymus, pakoreguoti 2005–2006 m. žuvininkystės planai. Į dalį siūlymų dėl žuvininkystės tyrimų bazės naudojimo, filialų veiklos perspektyvas nebuvo atsižvelgta¹⁷. Audito metu vertinome pokyčius LVŽŽTC 2005–2006 m. veikloje.

Pagrindiniai Centro uždaviniai:

- 6.2. tirti pagal kompetenciją Baltijos jūros Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos, teritorinių vandenų ir vidaus vandenų žuvis bei jų išteklius;
- 6.3. organizuoti, koordinuoti ir vykdyti pagal kompetenciją žuvų migracijos sąlygų gerinimo darbus, prižiūrėti žuvų migracijos kelius bei migracijos įrenginius;

¹⁷ Žemės ūkio ministerijos 2007-04-19 raštas Nr. 2D-1891 (9.1) Valstybės kontrolei.

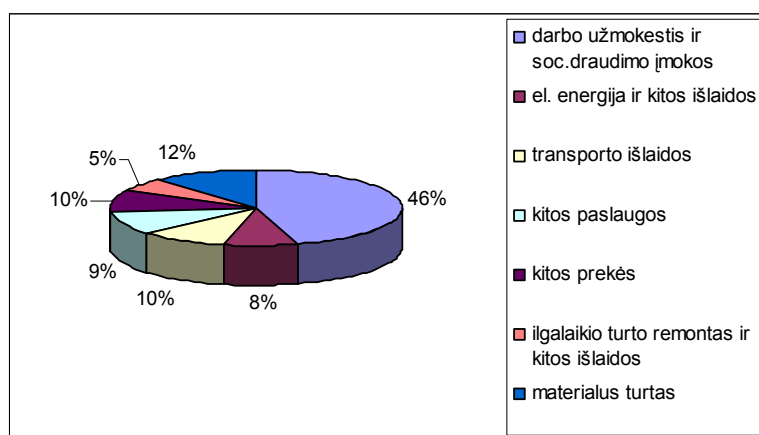
- 6.4. organizuoti lašišų ir šlakių populiacijų atkūrimo, dirbtinio veisimo bei išleidimo į žuvininkystės vandens telkinius darbus;
- 6.6. pagal kompetenciją kontroliuoti vandens telkinių epizootinę būklę;
- 6.11. organizuoti ir vykdyti žuvivaisą valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žūklės plotus;
- 6.12. pagal kompetenciją rengti duomenų, būtinų bendrajai žuvininkystės politikai vykdyti, rinkimo ir tvarkymo programą bei nuolatos rinkti biologinius duomenis.

Pagal patvirtintą valdymo struktūrą¹⁸ Centras veiklai vykdyti turi dvi laboratorijas, 6 struktūrinius padalinius įžuvinimo ir monitoringo darbams vykdyti (filialus), 6 specializuotus skyrius ir 5 skyrius administracinėms funkcijoms vykdyti. Centrai vadovauja generalinis direktorius ir trys jo pavaduotojai, kuriems pagal priskirtą kompetenciją pavaldūs struktūriniai padaliniai. (2004 m. buvo 8 direktoriaus pavaduotojai). Filialų specializaciją lemia veisiamų žuvų inkubavimo ir auginimo užduotys, patvirtintos žemės ūkio ministro įsakymu¹⁹.

Centrai patvirtintas etatų skaičius 2007 m., lyginant su 2004 m., padidėjo nuo 204 iki 231. Patvirtintų etatų padaugėjo filialuose (nuo 87 iki 97) ir centre įsteigus du naujus Monitoringo ir Pasienio vandenų žuvininkystės skyrius.

Pagrindinis Centro finansavimo šaltinis – Žemės ūkio ministerijos 32.1 programa “Žemės ūkio ir maisto produkcijos kokybės, saugos, konkurencingumo ir ES reikalavimų įgyvendinimo programa“, iš kurios 2006 m. skirta 10 166,6 tūkst. Lt (iš jų: išlaidoms – 8 430,6 tūkst. Lt, turtui įsigyti – 1 736 tūkst. Lt). Papildomi finansavimo šaltiniai 2006 m.: 88.1 Specialioji žemės ūkio biudžetinių įstaigų mokamų paslaugų teikimo programa – 313,2 tūkst. Lt; 70.1 Specialioji žvejybos duomenų rinkimo ir kontrolės programa – 320,9 tūkst. Lt, iš jų 164 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšos, 156,8 tūkst. Lt ES lėšos. Iš viso 2006 m. per minėtas programas gauta 10 800,7 tūkst. Lt, iš jų 1 736 tūkst. Lt turtui įsigyti.

2 pav. LVŽŽTC išlaidų struktūra 2006 m.

Šaltinis – LVŽŽTC

¹⁸ Žemės ūkio ministro 2005-03-31 įsakymas Nr. 3D-185 “Dėl Lietuvos valstybinio žuvininkystės ir žuvivaisos tyrimų centro nuostatų patvirtinimo“, 2007-01-31 įsakymo Nr. 3D-33 redakcija.

¹⁹ Žemės ūkio ministro 2006-06-14 įsakymas Nr. 3D-250 “Dėl Lietuvos valstybinio žuvininkystės ir žuvivaisos tyrimų centro veiklos organizavimo”.

Centro išlaidos 2006 m., lyginant su 2004 m., didėjo: darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms – 27 proc., transporto išlaidoms – 36 proc., šildymo, vandentiekio, elektros ir ryšių paslaugoms – 5 proc.

Iš Valstybės investicijų programos Centrai skiriamos lėšos investiciniams projektams įgyvendinti. Žeimenos filiale 2004 m. pradėtas eksploatuoti lašišų veisimo cechas, 2006 m. – šlakių veisimo ir paauginimo cechas. Valstybės investicijų programoje 2006 m. numatytos lėšos Žeimenos lašišinių žuvų veislyno lašišų perlaikymo ir brandinimo baseinams įrengti (420 tūkst. Lt), 2007 m. – elektros tinklų rekonstrukcijai (projekto vertė 877 tūkst. Lt, skirta 163 tūkst. Lt). 2006 m. pradėtas įgyvendinti Simno filialo recirkuliacinių sistemų įrengimo projektas, kuriam 2006 m. skirta 850 tūkst. Lt, 2007 m. – 1 687 tūkst. Lt. Kitų Centro filialų ilgalaikis materialusis turtas yra nusidėvėjęs.

Pavyzdys

Ignalinos filialo inkubacinio cecho nusidėvėjimas – 99 proc., ledainės – 97 proc., dviejų gyvos žuvies sandėlių – 83 proc.; Žeimenos filialo inkubacinio cecho (1964 m.) būklė avarinė.

Centras visiems filialams turi tik vieną 1996 m. pradėtą eksploatuoti automobilį, skirtą gyvai žuviai pervežti. Automobilis, kaip ir daugelis kitų transporto priemonių, visiškai nusidėvėjęs. Bendras Centrai priklausančių transporto priemonių nusidėvėjimas sudaro 69 proc. jų vertės.

Reikalingos investicinės lėšos. Centras planuoja Žeimenos lašišinių žuvų veislyno Vokės skyriaus margujų upėtakių veisimo cecho ir Ignalinos filialo inkubacinio cecho rekonstrukciją. Pagal LVŽŽTC pateiktus preliminarinius skaičiavimus, pradėtiems įgyvendinti projektams užbaigti ir naujiems projektams 2008–2010 m. investicinių lėšų poreikis – 4,5 mln. Lt.

Centro 2007-01-01 apskaityto ilgalaikio materialaus ir nematerialiojo turto vertė – 28 754,5 tūkst. Lt. Pastatų ir statinių vertė – 20 603,6 tūkst. Lt, iš jų naudojamų gamybai – 18 390,6 tūkst. Lt. Į Centro apskaitą įtrauktas ir veiklai nenaudojamas turtas, kurio pradinė įsigijimo vertė 25 683 Lt (Rusnės filiale – namas Ventės rago, Žeimenos filiale – 10 butų). Dėl šio turto tolesnio naudojimo LVŽŽTC kreipėsi į Žemės ūkio ministeriją, tačiau audito metu informacijos apie sprendimų priėmimą negauta.

Auditorių nuomone, turi būti priimti sprendimai dėl LVŽŽTC filialų veiklai nenaudojamo turto. Realio šio turto vertė gali būti nustatyta atlikus turto vertinimą.

Kaip minėta, vykdydamas Žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės vandens telkinius 2006 m. planus, beveik visą įveisimo medžiagą (98,95 proc.) paruošė Centro filialai. Centro įveistos į valstybinius vandens telkinius įveisimo medžiagos vertė 2006 m., apskaičiuota patvirtintais Centro atliekamų žuvivaisos darbų ir įveisimo medžiagos įkainiais, sudarė 2 010,749 tūkst. Lt. Įvertinus

pardavimus, Centro žuvinimui panaudotos medžiagos bendra vertė 2 222,749 tūkst. Lt arba 57proc. visų filialų išlaidų (be turto įsigijimo išlaidų – 3 896 tūkst. Lt).

Palyginome 2006 m. LVŽŽTC iš privačių bendrovių įsigytos žuvinimo medžiagos kainas su patvirtintais Centro atliekamų žuvivaisos darbų ir įveisimo medžiagos įkainiais²⁰. Privačių bendrovių pasiūlytos žuvinimo medžiagos kainos, lyginant su nustatytais įkainiais, yra iki 4,5 karto didesnės.

1. 2005–2006 m. pertvarkyta Centro valdymo struktūra.
2. Centro 2006 m. žuvinimui panaudotos ir parduotos medžiagos vertė, apskaičiuota pagal patvirtintus Centro atliekamų žuvivaisos darbų ir įveisimo medžiagos įkainius, sudarė 2,2 mln. Lt. Perkant iš privačių žuvininkystės įmonių įveisti reikalingą medžiagą, lėšų poreikis būtų didesnis, nes 2006 m. jų pasiūlytos įveisimo medžiagos kainos, lyginant su Centro įkainiais, buvo nuo 1,5 iki 4,5 karto didesnės.
3. Į Centro apskaitą įtrauktas 25 683 Lt veikalai nenaudojamas turtas. Sprendimai dėl šio turto tolesnio naudojimo bei paskirties nepriimti.
4. Reikalingos investicinės lėšos Centro filialų gamybai naudojamam nusidėvėjusiam materialiajam turtui atnaujinti.

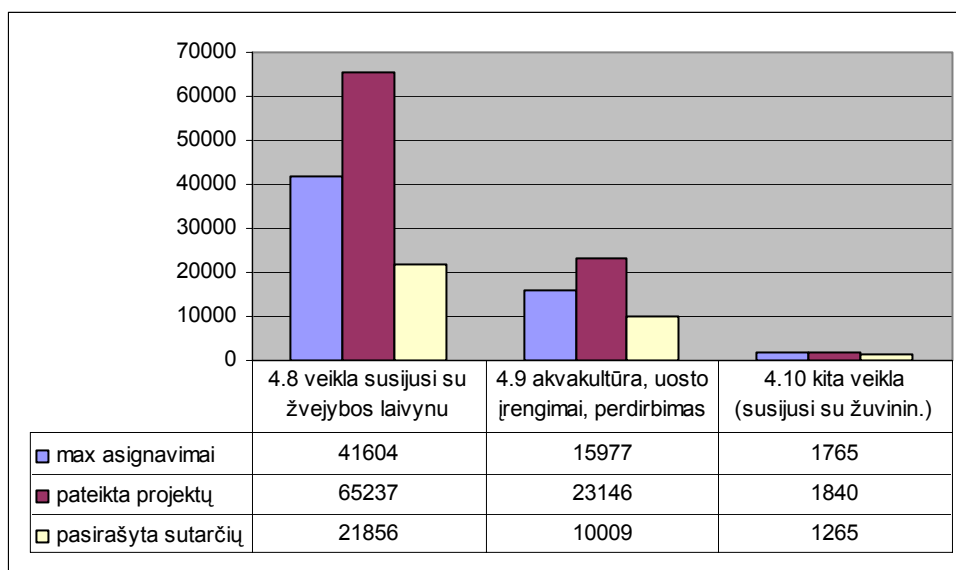
²⁰ LVŽŽTC generalinio direktoriaus 2007-03-26 įsakymu Nr. 1A-20 patvirtinti “Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro atliekamų žuvivaisos darbų ir įveisimo medžiagos įkainiai 2007 m.”

3. PARAMA ŽUVININKYSTEI

ES struktūrinių fondų parama žuvininkystei finansuojama pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento (toliau – BPD) ketvirto prioriteto “Kaimo plėtra ir žuvininkystė” priemones: 4.8 priemonę „Veikla, susijusi su žvejybos laivynu“, 4.9 priemonę „Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejybos uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejyba vidaus vandenyse“, 4.10 priemonę “Kita veikla (susijusi su žvejyba)”.

Maksimali paramos suma, dėl kurios Žemės ūkio ministerija turėjo teisę priimti išipareigojimus pagal minėtas BPD 4.8, 4.9, 4.10 priemones – 59,346 mln. Lt. Per keturis paraiškų surinkimo etapus Nacionalinei mokėjimų agentūrai (toliau – NMA) buvo pateikta 118 paraiškų už 98,856 mln. Lt sumą arba 167 proc. skirtos maksimalios lėšų sumos. Duomenys apie paramos skyrimą iki 2007 m. pateikti 3 paveiksle.

3 pav. Paramos pagal Lietuvos 2004–2006 m. BPD 4.8, 4.9, 4.10 priemones duomenys 2006 m. tūkst. Lt

Šaltinis – Nacionalinė mokėjimų agentūra

Pagal 2004–2006 m. priimtus sprendimus skirti paramą iki 2007 m. buvo pasirašytos 75 sutartys už 33,130 mln. Lt paramos sumą, kuri sudarė 56 proc. maksimalios lėšų sumos, dėl kurios Žemės ūkio ministerija turėjo teisę priimti išipareigojimus. Sprendimo dėl paramos skyrimo 2007 m. laukė 17 atrinktų projektų. Trys projektai (pateikti iki 2007-03-30) audito metu dar nebuvo įvertinti.

Maksimali paramos suma, dėl kurios Žemės ūkio ministerija turėjo teisę priimti išipareigojimus, pagal BPD 4.8, 4.9 priemones 2007 m. buvo perskirstyta. Įvertinus 2006 m. ketvirtajame paraiškų pateikimo etape pateiktas paraiškas ir 2007m. priimtus sprendimus dėl

paramos skyrimo, galimas ES struktūrinių fondų paramos žuvininkystei pagal BPD 4.8, 4.9, 4.10 priemonės panaudojimas gali siekti 78 proc. (jei visi projektai bus įgyvendinti).

15 lentelė. Paramos pagal BPD priemonės paskirstymo ir išmokėjimo duomenys tūkst. Lt

BPD priemonė	Perskirstyti maksimalūs asignavimai	Pasirašyta sutarčių suma (2006-12-29)	2007 m. priimti sprendimai (2007-07-05)	Paskirstyta paramos suma (2007-07-05)	Išmokėta parama	
					2006-12-29	2007-07-05
4.8 veikla susijusi su žvejybos laivynu	39391	21856	9422	31278	21773	21773
4.9 akvakultūra, žvejybos uosto įrengimai, žuvų perdirbimas	18190	10009	3414	13623	2662	9081
4.10 kita veikla (susijusi su žuvininkyste)	1765	1265		1265	952	973
Iš viso:	59346	33130		46166	25387	31827

Šaltinis – Nacionalinė mokėjimų agentūra

Paramos lėšų panaudojimas (paramos išmokėjimas) iki 2007 m. sudarė 43 proc., 2007 m. liepos 05 d. – 54 proc. visų 2004–2006 m. skirtų lėšų.

Sprendimų dėl paramos skyrimo priėmimas užtrunka gana ilgai.

Pavyzdys

ŽŪM 2007-05-17 potvarkiu Nr. 4D-61 patvirtintas sprendimas dėl paramos skyrimo pagal BPD 4.9 priemonę keturioms akvakultūros įmonėms, kurios pateikė paraiškas 2006 m. liepos mėn.;

ŽŪM 2007-07-03 potvarkiu Nr. 4D-92 patvirtintas sprendimas dėl paramos skyrimo pagal BPD 4.8 priemonę septynioms žvejybos įmonėms, kurios pateikė paraiškas 2006 m. rugsėjo mėn.

Ilgai priimant sprendimus daroma neigiama įtaka pareiškėjų verslui. Įmonės, 2006 m. pateikusios paraiškas paramai dėl laivo atidavimo į metalo laužą, 2007 m. gavo sumažintas menkių kvotas arba visai jų negavo (nes nepateikė prašymo).

3.1. Paramai pateiktų projektų atranka

Nacionalinė mokėjimų agentūra, iki 2007 m. įvertinusi 105 pateiktas paraiškas, atmetė 19 arba 18 proc. paraiškų. Audito metu buvo išnagrinėti 2006 m. neigiamai įvertinti projektai.

4.8 priemonė “Veikla, susijusi su žvejybos laivynu”

Pagal šią priemonę paraiškos paramai gauti buvo teikiamos 2004 ir 2006 m. Gauta 41 paraiška. 2004–2006 m. buvo priimti sprendimai ir pasirašytos sutartys dėl 20 laivų supjaustymo už 21773 tūkst. Lt sumą ir vieno laivo modernizavimo už 83 tūkst. Lt sumą.

Laivo modernizavimui skiriama parama sudaro tik 40 proc. projekto vertės. Nuosavų lėšų investicijoms trūkumas riboja paraiškų laivo modernizavimui skaičių.

Atlikusi administracinės atitikties, tinkamumo skirti paramą, projekto kokybės ir naudos (techninį, finansinį, ekonominį) vertinimus, Nacionalinė mokėjimų agentūra 2006 m. iš 11 (27

proc.) per ketvirtą paraiškų surinkimo etapą gautų paraiškų pagal veiklos sritį „Laivų veiklos nutraukimas visam laikui“ atmetė tris paraiškas. Projektų pripažinimo netinkamais paramai gauti priežastys: a) pareiškėjas nepristatė reikalaujamų papildomų dokumentų, pagrindžiančių nurodyto žvejybos laiko tinkamumo kriterijaus reikalavimus; b) neatitinka nurodyto pareiškėjo tinkamumo kriterijaus.

Laivų atidavimo į metalo laužą projektai 2006 m. buvo vertinami vadovaujantis Žemės ūkio ministro 2006-08-21 įsakymu Nr. 3D-338 patvirtintomis *Gairėmis pareiškėjams, teikiantiems projektus gauti 2006 m. pagal Lietuvos 2004–2006 m. BPD „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemonės „Veikla, susijusi su žvejybos laivynu“ veiklos sritį „Laivų veiklos nutraukimas visam laikui“* (toliau – Gairės). Gairių 51 p. nustatyta, kad atlikus administracinės atitikties vertinimą, pareiškėjui nustatomas 10 darbo dienų terminas pateikti trūkstamą informaciją. Per rašte nustatytą terminą nepristačius reikiamų dokumentų, projekto paraiška atmetama. NMA raštas laikomas įteiktu praėjus dviem darbo dienoms po išsiuntimo registruotu laišku.

Auditorių nuomone, NMA rašto įteikimo pareiškėjui data turi būti nustatoma pagal faktą. Formaliai taikant projektų vertinimo procedūras, 2006 m. nepagrįstai buvo atmestos trys paraiškos (laivai „Strimelė“, „Žeimena“, „Būtingė“). Skundų nagrinėjimas truko ilgai. Sprendimas dėl paramos skyrimo laivams „Strimelė“ ir „Žeimena“ bei dar penkiems laivams buvo priimtas tik 2007-07-03.

4.9 priemonė „Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejybos uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejyba vidaus vandenyse“

Pagal šią priemonę gauta 21 paraiška už 23146 tūkst. Lt sumą, kuri 45 proc. viršijo skirtus asignavimus. Iki 2007 m. pasirašytos 7 sutartys už 10009 tūkst. Lt sumą, 2007 m. – 6 sutartys už 3614 tūkst. Lt sumą. Kitos teigiamai įvertintos paraiškos dar laukia sprendimo.

Atlikusi administracinės atitikties, tinkamumo skirti paramą, projekto kokybės ir naudos (techninį, finansinį, ekonominį) vertinimus, NMA atmetė penkias paraiškas paramai gauti. Pagrindinės projektų pripažinimo netinkamais paramai gauti priežastys: pareiškėjas nėra tinkamas (pvz., paraiška pateikta kartu su visuomenine organizacija ir neatitinka pareiškėjo tinkamumo kriterijų); projektas nėra tinkamas (ūkio subjektas, įgyvendinęs projektą, neatitiks ekonominio gyvybingumo rodiklių, pvz., vidinė gražos norma yra mažesnė už nustatytą). Projektai atmesti pagrįstai.

4.10 priemonė. Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)

Pagal 4.10 priemonę 2004–2005 m. gauta 56 paraiškos. Iki 2007 m. pasirašytos 47 sutartys. Daugiausia paraiškų (53 arba 95 proc.) pateiktos pagal veiklos sritį „Kompensacijos žvejams,

netekusiems darbo žvejybos laive dėl atidavimo į metalo laužą”, iš jų 8 paraiškos pripažintos netinkamomis paramai gauti.

Paraiškų pripažinimo netinkamomis paramai gauti priežastys: a) darbo neteko ne dėl laivo atidavimo į metalo laužą (išėjo iš darbo savo noru); b) nėra išdirbęs 12 mėn. per pastaruosius dvejus metus laive, kuris buvo atiduotas į metalo laužą; c) nemokėjo valstybinio socialinio draudimo įmokų; d) paskutinėje laivo rolėje pareiškėjas buvo įrašytas ne įgulos nariu, o keleivių sąrašė.

Šios paraiškos vertintos vadovaujantis Žemės ūkio ministro 2005-04-14 įsakymu Nr.3D-218 patvirtintomis *Gairėmis pareiškėjams, teikiantiems projektus paramai gauti 2005 m. pagal Lietuvos 2004–2006 m. BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonės „Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)“ veiklos sritis „Kompensacijos žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo atidavimo į metalo laužą“*. Gairių 21.3 p. nurodyti projekto tinkamumo kriterijai numato reikalavimą kad išmokų gavėjas privalo būti išdirbęs ne mažiau kaip 12 mėnesių (365 dienas), per pastaruosius dvejus metus iki paskutinės laivo žvejybos dienos, žveju laive, kuris buvo atiduotas į metalo laužą. Šio tinkamumo kriterijaus įrodymui pateikiami Gairių 28.2 ir 28.5 p. numatyti dokumentai: valstybinio socialinio draudimo pažymėjimas ir žvejybos laivo savininko pažyma apie pareiškėjo darbą laive.

Vertindama paraiškas pagal veiklos sritį „Kompensacijos žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo atidavimo į metalo laužą”, NMA pripažino netinkamomis penkias paraiškas (85 tūkst. Lt) paramai gauti, vadovaudamasi VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos pateiktais duomenimis apie žvejų darbą supjaustytaime laive (paskutines laivo roles). Minėti pareiškėjai paskutinėje laivo rolėje buvo įrašyti keleivių sąrašė.

Vadovaujantis paskutinės laivo rolės sąrašais iš potencialių pareiškėjų paramai gauti išbraukiamos atskiros žvejų grupės (pvz., žvejai kurie paskutinės laivo rolės metu sirgo arba buvo atostogose; žvejai, kurių pagal Saugios laivybos įstatymo nuostatas reikalaujamų dokumentų galiojimo laikas pasibaigęs). Reikalavimo, kad žvejys būtinai turi dirbti įgulos nariu paskutinėje laivo rolėje, Gairėse nėra. Auditorių nuomone, parama turi būti teikiama žvejams, kurie neteko darbo dėl vienintelės sąlygos įgyvendinimo – laivo atidavimo į metalo laužą. Darbo faktą pagrindžia darbo sutartis, valstybinio socialinio draudimo pažymėjimas, darbo užmokesčio ir darbo laiko apskaitos įmonėje dokumentai, o už Saugios laivybos taisyklių reikalavimus atsako laivo kapitonas arba laivo valdytojas.

1. Sprendimų dėl paramos skyrimo priėmimas trunka ilgai. Tai turi neigiamos įtakos pareiškėjų verslui.
2. Atliekant administracinės atitikties, tinkamumo skirti paramą vertinimus ir formaliai taikant projektų vertinimo procedūras, Nacionalinė mokėjimų agentūra 2006 m.

nepagrįstai atmetė 3 paraiškas pagal veiklos sritį „Laivų veiklos nutraukimas visam laikui“.

3. Vertinant paraiškas pagal veiklos sritį „Kompensacijos žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo atidavimo į metalo laužą“, vadovaujamosi ne Darbo kodekse numatytais dokumentais, o pagal Saugios laivybos įstatymo reikalavimus surašytais dokumentais.

3.2. Paramos projektų įgyvendinimas

Kaip minėta, įgyvendinant BPD priemones 2004–2006 m. pagal priimtus sprendimus skirti paramą iki 2007 m. pasirašytos 75 sutartys, iš jų 45 sutartys dėl kompensacijų žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo atidavimo į metalo laužą, išmokėjimo. Iki 2007 m. buvo įgyvendinti: 20 laivų atidavimo į metalo laužą projektai ir 4.9 priemonės 5 projektai. Audito metu nagrinėjome paramos išmokėjimą projektams.

Pirminio žuvininkystės produktų aukciono įrengimas

Didžiausias projektas, kuriam skirta parama pagal BPD 4.9 priemonės “Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejybos uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejyba vidaus vandenyse” veiklos sritį “Žvejybos uosto įrenginių statyba, plėtra ir modernizavimas” – Pirminio žuvininkystės produktų aukciono įrengimas.

Pirminį žuvininkystės produktų supirkimą, vadovaujantis LR Vyriausybės 2004-11-25 nutarimu Nr. 1490 „Dėl pirminio žuvininkystės produktų pardavimo, supirkimo ir kontrolės taisyklių patvirtinimo“, gali vykdyti tik Žuvininkystės departamente įregistruoti juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialai. Įregistravęs supirkėją, Žuvininkystės departamentas išduoda pirminio žuvininkystės produktų supirkėjo pažymėjimą. Pirminio žuvininkystės produktų pardavimo, supirkimo ir kontrolės taisyklės reglamentuoja Baltijos jūroje ir kitose jūrose ar vandenyuose sugautų žuvininkystės produktų pirminį pardavimą, supirkimą Lietuvos Respublikoje, siekiant užtikrinti žuvų išteklių naudojimo apskaitą ir kontrolę. Pirminis žuvininkystės produktų pardavimas ir supirkimas vykdomi Žemės ūkio ministerijos nustatytose pirminio žuvininkystės produktų pardavimo vietose arba aukcionuose. 2007-07-31 yra įregistruoti 105 pirminių žuvininkystės produktų supirkėjai.

Planuojama projekto vertė su PVM – 6,665 mln. Lt, be PVM – 5,648 mln. Lt. Paramos suma – 100 proc. tinkamų finansuoti išlaidų (iki 5,648 mln. Lt). Planuota kad projektas bus įgyvendintas 2006 m. (nuo vasario 6 d. iki gruodžio 22 d.). Paramos projekto įgyvendinimo data kelis kartus buvo keičiama. Aukcionas atidarytas 2007 m. birželio mėnesį.

2006 m. padarytos projekto įgyvendinimo išlaidos – 5,022 mln. Lt be PVM (89 proc. tinkamų finansuoti išlaidų) ir 536,319 PVM. 2006 m. (iki 2006-12-31) buvo apmokėta 1,295 mln. Lt, 2007 m. (iki 2007-05-01) – dar 2,834 mln. Lt. Iš viso iki 2007-05-01 buvo apmokėta 82 proc. 2006 m. atliktų darbų, liko apmokėti – 1,520 mln. Lt. Išmokėti paramą buvo vėluojama. Skola rangovui 2006-12-31 siekė 3,728 mln. Lt. Užvilkinus atsiskaitymus rangovai stabdė darbus, tai trukdė planingai įgyvendinti projektą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-03-31 nutarimu Nr. 355 buvo leista Europos Bendrijos finansinės paramos Lietuvos žuvininkystei lėšas (2 394,0 tūkst. Lt) naudoti konkrečioms priemonėms finansuoti. UAB „Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas“ steigti skirta 1000,0 tūkst.Lt, iš jų: įstatinio kapitalo formavimui – 500 tūkst. Lt, administracinėms išlaidoms – iki 500 tūkst. Lt (siekiant užtikrinti įmonės nenuostolingumą, kol ji pradės ūkinę veiklą).

Faktiškai UAB „Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas“ iš Specialiosios kaimo rėmimo programos lėšų, skirtų Europos Bendrijos finansinės paramos Lietuvos žuvininkystei lėšų naudojimo programai įgyvendinti, administracinėms išlaidoms 2004–2006 m. panaudota 556,098 tūkst. Lt. Administracinėms išlaidoms 2007 m. I pusmečiui skirta 83,0 tūkst. Lt.

16 lentelė. Su įmonės steigimu ir išlaikymu (iki veiklos pradžios) susijusios išlaidos tūkst. Lt

Šaltinis	Paskirtis	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.
EB finansinės paramos Lietuvos žuvininkystei lėšų naudojimo programa	Įstatiniam kapitalui formuoti		500,0		
	Administracinės išlaidos	87,135	233,270	235,693	83,0
Specialioji kaimo rėmimo programa	AB „Senoji Baltija“ nuostoliams dėl dalinio verslo praradimo, subnuomojant žemės sklypą aukcionui, padengti		1495,0		

Šaltinis – Žemės ūkio ministerija

UAB „Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas“ iš Specialiosios kaimo rėmimo programos iki 2007-06-30 skirtos lėšos administracinėms išlaidoms (639,098 tūkst. Lt), lyginant su planuotomis, 139,0 tūkst. Lt didesnės.

Išmokėti paramą buvo vėluojama. Rangovai stabdė darbus. Projektas numatytu laiku neįgyvendintas. Nepasiekta planuotų finansinių rezultatų. Patirta neplanuotų UAB „Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas“ administracinių išlaidų.

Parama akvakultūros įmonėms

Pagal veiklos sritį „Akvakultūra“ iki 2007 m. baigti įgyvendinti keturi projektai, kuriems išmokėta 1,628 mln. Lt paramos lėšų. Nagrinėjant įgyvendintų projektų paramos išmokėjimo duomenis, nustatyta:

a) nors projektų įgyvendinimo laikotarpis nėra didelis (nuo 6 mėn. iki metų), planuotų investicijų sumos padidėja nuo 2 iki 5,5 proc.;

b) paramos išmokėjimai, skaičiuojant nuo prašymo pateikimo dienos, trunka nuo 2,5 iki 5 mėn.; baigus projektą įgyvendinti, kai kuriems projektams pervesta parama sudarė iki 60 proc. skirtos paramos sumos, o galutinis paramos išmokėjimas truko dar 4,5 mėn.;

c) kadangi parama akvakultūrai sudaro iki 60 proc. tinkamų finansuoti išlaidų (be PVM), įmonės ima paskolas. Darbams apmokėti skolintos lėšos sudaro nuo 63 iki 90 proc. projekto vertės.

Įgyvendindamos projektus įmonės turi papildomų neplanuotų išlaidų dėl projekto vertės padidėjimo. Paramos dydis neperskaičiuojamas. Nuosavų lėšų poreikis, atsiskaitant už atliktus darbus, padidėja dėl ilgai trunkančių paramos lėšų išmokėjimų.

3.3. Parama akvakultūrai iš Specialiosios kaimo rėmimo programos

Tvenkinių žuvininkystė – svarbi ūkio šaka, padedanti plėsti gėlujų vandens žuvų asortimentą ir geriau aprūpinti jomis gyventojus. Mažėjant žuvų ištekliams jūroje ir natūraliuose vandens telkiniuose ir didėjant kokybiškų žuvų produktų paklausai, žuvų auginimas tvenkiniuose turės vis didesnę reikšmę.

Pramoninio tipo tvenkinių plotas 2004 m. buvo 10,5 tūkst. ha, projektinis pajėgumas – 5,5 tūkst. t prekinį žuvų per metus. Šiuo metu žuvis tvenkiniuose augina 18 bendrovių ir 50 ūkininkų. Tvenkinių pajėgumai iki galo nepanaudojami.

17 lentelė. Akvakultūros įmonių duomenys

	2005 m.	2006 m.	Iš jų sertifikuota
Tvenkinių plotas ha	10350	9048	8064
Įžuvintų tvenkinių plotas ha	8027	8261	5169
Išauginta žuvų t	2014	2962	
Produktyvumas kg/ha	251	358	
Ekologinių ūkių skaičius	13	14	15

Šaltinis – Žuvininkystės departamentas

Dėl lėšų stokos žuvų augintojai nepajėgia atlikti visų priemonių sanitarinėms sąlygoms gerinti žuvininkystės tvenkiniuose. Iš Specialiosios kaimo rėmimo programos finansuojamos dvi priemonės tvenkinių žuvininkystei remti: 5.4 priemonė – parama akvakultūrai ir 5.17 priemonė – ekologiškai žuvininkystei remti. Paramos iš Specialiosios kaimo rėmimo programos akvakultūros ūkiams išmokėjimo duomenys pateikti 18 lentelėje.

18 lentelė. Paramos iš Specialiosios kaimo rėmimo programos išmokėjimo duomenys

	2005 m.	2006 m.	Iš viso
Ekologiškai žuvininkystei remti išmoketa parama tūkst. Lt	923	1071,1	1994,1
Įmonių skaičius	13	15	
Parama akvakultūrai tūkst. Lt	1165,5	1230,9	2396,4
Įmonių skaičius	17	15	
Iš viso tūkst. Lt	2088,5	2302	4390,5

Šaltinis – Nacionalinė mokėjimų agentūra

Pagal Ekologinei žuvininkystei remti taisyklės²¹ parama mokama už sertifikuotą įveistų tvenkinių hektarą, jeigu iš jo gauta 120 kg ir daugiau ekologiškos tvenkinių žuvų produkcijos. Išmokos dydis keitėsi nuo 100 Lt 2003 m., 200 Lt – 2004 m.; 207 Lt – 2005 ir 2006 m. Paramą už ekologinę žemės ūkio plėtotę akvakultūros įmonėse pagal savivaldybių pateiktas pažymas išmoka NMA.

Pagal Žuvų ligų profilaktikos Lietuvos žuvininkystės tvenkiniuose 2005–2006 m. programą²², buvo numatyta įgyvendinti darbų, kurių vertė 4,210 mln. Lt. Programos tikslas – pagerinti žuvininkystės tvenkinių sanitarinę būklę, sumažinti žuvų sergamumą. Šiam tikslui pasiekti numatytos priemonės: tvenkiniuose šalinti augaliją, valyti užpelkėjusias zonas ir kanalus, dezinfekuoti tvenkinius, apsaugoti nuo žuvilesių paukščių, atlikti žuvų ligų tyrimus.

Paramos už minėtos programos vykdymą mokėjimo taisyklės²³ numatyta, kad parama mokama žuvų augintojams, kurių metinės pajamos iš žuvininkystės produktų gamybos ir paslaugų realizavimo sudaro daugiau kaip 50 proc. visų pajamų. Paramos dydis 2005 m. sudarė ne daugiau kaip 35 proc., 2006 m. – ne daugiau kaip 60 proc. programoje numatytų faktiškai atliktų darbų vertės. Kitas lėšas programai vykdyti skiria paramos gavėjai.

Programa tęstinė. Pagal patvirtintą Žuvų ligų profilaktikos Lietuvos žuvininkystės tvenkiniuose 2007–2010 m. programą²⁴ planuojama atlikti darbų iš viso už 11,537 mln. Lt, per vienerius metus – už 2,884 mln. Lt.

Didelė dalis akvakultūros įmonių 2005–2006 m. pasinaudojo iš Specialiosios kaimo rėmimo programos skirta parama.

²¹ Žemės ūkio ministro 2006-07-01 įsakymas Nr. 3D-281 "Dėl ekologinei žuvininkystei remti 2006 metais taisyklių".

²² Žemės ūkio ministro 2005-03-08 įsakymas Nr. 3D-125 "Dėl žuvų ligų profilaktikos Lietuvos žuvininkystės tvenkiniuose 2005–2006 m. programos".

²³ Žemės ūkio ministro 2005-04-25 įsakymas Nr. 3D-236 "Dėl akvakultūros tikslinio finansavimo iš Kaimo rėmimo programos".

²⁴ Žemės ūkio ministro 2007-03-21 įsakymas Nr. 3D-122 "Dėl žuvų ligų profilaktikos Lietuvos žuvininkystės tvenkiniuose 2007–2010 m. programos".

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

Dėl žvejybos reguliavimo:

1. Lietuvos žvejybos įmonių pajėgumai orientuoti menkių žvejybai, nors skiriamos menkės kvotos negali patenkinti esamų žvejybos pajėgumų konkurencingumą užtikrinančio minimalaus poreikio. Keičiantis ES tarybos skirtomis žvejybos kvotomis su kitomis valstybėmis narėmis, Lietuvos žvejybos įmonės efektyviau panaudoja savo galimybes.
2. Bretlingio ir strimelės kvotos nevysiškai panaudojamos. Nepakankamai išplėtotas smulkių žuvų (bretlingio, strimelės) perdirbimas Lietuvoje daro įtaką šių žuvų kvotų panaudojimui, tačiau nepanaudojusi skirtų žvejybos kvotų, Lietuva ir toliau gaus pastovią bendros ES kvotos dalį.
3. Baltijos jūros priekrantėje sutelkti dideli žvejybiniai pajėgumai, nors pagaunamų žuvų kiekis mažėja. Iki 2007 m. tik dvi priekrantėje žvejojusios įmonės pasinaudojo parama pagal Lietuvos 2004–2006 m. BPD 4.8 priemonės veiklos sritį „Laivų veiklos nutraukimas visam laikui“.
4. Lietuvos Baltijos jūros žvejybos laivyno pertvarkymo 2004–2006 m. strategijos vykdytos priemonės, kuriomis buvo siekiama suderinti žvejybos pajėgumus Baltijos jūroje su žuvų ištekliais, davė teigiamų pokyčių, nors planuotų rezultatų nepasiekta.
5. Žvejybos kontrolės jūrų vandenyse 2006 m. vykdytų priemonių, lyginant su 2005 m., sumažėjo. Nepasiektas Žemės ūkio ministerijos nustatytas privalomų patikrinti menkių iškrovimų kiekis, kuris 2,5 karto didesnis nei to reikalauja ES Tarybos reglamentas.
6. Aplinkos ministerija, formuodama žuvų išteklių išsaugojimo vidaus vandenu žuvininkystės vandens telkiniuose politiką ir nustatydamą žvejybos limitus vidaus vandenyse, negali daryti įtakos žvejybos kvotų vidaus vandenyse paskirstymui, nes Žvejybos kvotų skyrimo vidaus vandenyse komisijoje jai atstovauja tik vienas narys.

Dėl žuvivaisos:

1. Beveik visą įveisimo medžiagą, reikalingą žuvims įvesti į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius, teikia Lietuvos valstybinis žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centras. Centro gamybiniai pajėgumai leidžia įvesti daugiausia lervučių. Modernizavus Centro filialus, atsiranda galimybė didinti įveisimą paaugintais jaunikliais.
2. Centras įveisimo planus ruošia atsižvelgdamas į savo filialuose turimą žuvų kiekį ir rūšis. Tvirtinant žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės neišnuomotus vandens telkinius planus, ne visais atvejais atsižvelgiama į mokslininkų pateiktas rekomendacijas.

3. Žuvų įveisimui į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius 2006 m. Centro paruoštos įveisimo medžiagos vertė, apskaičiuota pagal patvirtintus įkainius, sudarė 2,2 mln. Lt. Perkant įveisimo medžiagą iš privačių žuvininkystės įmonių, lėšų poreikis būtų didesnis, nes jų pasiūlytos kainos, lyginant su Centro įkainiais, 2006 m. buvo nuo 1,5 iki 4,5 karto didesnės.

Dėl paramos žuvininkystei:

1. Sprendimų dėl paramos skyrimo priėmimas trunka ilgai. Tai turi neigiamos įtakos pareiškėjų verslui.

2. Atlikusi administracinės atitikties, tinkamumo skirti paramą vertinimus, Nacionalinė mokėjimų agentūra 2006 m. nepagrįstai atmetė tris paraiškas pagal veiklos sritį „Laivų veiklos nutraukimas visam laikui“.

3. Vertinant paraiškas pagal veiklos sritį „Kompensacijos žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo atidavimo į metalo laužą“, vadovaujama ne Darbo kodekse numatytais dokumentais, o pagal Saugios laivybos įstatymo reikalavimus surašytais dokumentais, kurie Gairėse nenumatyti.

4. Dėl vėluojančių paramos išmokėjimų planuotu laiku neįgyvendintas Klaipėdos žuvininkystės produktų aukciono projektas. Nepasiekta įmonės veiklos planuotų finansinių rezultatų. Iš Specialiosios kaimo rėmimo programos administracinėms išlaidoms iki 2007-06-30 skirtos lėšos 139,0 tūkst. Lt viršijo planuotas lėšas.

5. Įgyvendindamos paramos projektus įmonės turi papildomų išlaidų dėl projektų vertės padidėjimo, nes paramos dydis neperskaičiuojamas. Atsiskaitant už atliktus darbus, padidėja nuosavų lėšų poreikis dėl vėluojančių paramos išmokėjimų.

Rekomendacijos

Žemės ūkio ministerijai:

1. Atsižvelgiant į turimus išteklius, nustatyti realiai pasiekiamą privalomo patikrinti menkių iškrovimų kiekio rodiklį.

2. Kadangi vėluojant įveisimo planų patvirtinimui sutrinka įveisimo eiga, svarstyti galimybę rengti ilgalaikius įveisimo į valstybinius vandens telkinius planus arba juos tvirtinti iki metų pradžios.

3. Rengiant ir tvirtinant žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės neišnuomotus vandens telkinius planus, atsižvelgti į mokslininkų pateiktas rekomendacijas.

4. Priimti sprendimus dėl Centro veikloje nenaudojamo turto tolesnio naudojimo ir paskirties.

Žuvininkystės departamentui:

1. Svarstyti galimybę į Žvejybos kvotų skyrimo vidaus vandenyse komisiją įtraukti daugiau Aplinkos ministerijai atstovaujančių narių.
2. Siekiant racionaliau naudoti žuvų išteklius, svarstyti galimybę neišnuomtuose valstybiniuose vidaus vandens telkiniuose žvejybos kvotas naudotojams skirstyti ilgesniam nei vienerių kalendorinių metų laikotarpiui.

Nacionalinei mokėjimų agentūrai:

Tobulinant paramos žuvininkystei skyrimo ir išmokėjimo procedūras:

1. Numatyti priemones, kad trumpėtų sprendimų priėmimo laikas;
2. Vertinant paraiškas, mažinti nereikalingą susirašinėjimą su pareiškėju ir patiems gauti patikslintą informaciją iš Žuvininkystės departamento, Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos Uosto priežiūros skyriaus;
3. Numatyti priemones, kad trumpėtų paramos lėšų išmokėjimo laikas, gavus projekto vykdytojo mokėjimo prašymą.

1-ojo audito departamento direktorė

Vita Jurkevičienė

1-ojo audito departamento vyriausioji valstybinė auditorė

Virginija Paunksnienė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos atiduotos: Žemės ūkio ministerijai, Žuvininkystės departamentui prie Žemės ūkio ministerijos, Nacionalinei mokėjimų agentūrai, Seimo Audito komitetui.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
Žuvininkystės sektoriaus plėtra
1 priedas

Atlanto vandenyne Lietuvai skirtos kvotos ir žuvų sugavimai

Duomenys	2005 metai			2006 metai		
Žvejybos rajonas:						
NAFO						
	Kvota (t)		Sugauta (t)	Kvota (t)		Sugauta (t)
	Skirta	Faktinė		Skirta	Faktinė	
Krevetės 3M kvadrato	579 d.	579 d.	352 d. (3652 t)	579 d.	579 d.	122 d. (1245 t)
Krevetės 3 L kvadrato	144	288	288	245	490	485
Jūros ešeriai*	5196	2896	1328	4590	1421	553
Kalmarai	128	128	-	128	128	-
Juodieji (Grenlandijos) paltusai	27	81	77			
Rajos	119	119	48	119	119	135
Balkšvosios siūlapekės vėgėlės	-	500	-			
Juodieji (Grenlandijos) otai				26	58	56
NEAFC						
Skumbrės	85	-	-	88	95	92
Jūros ešeriai*			1027	-	1338	1294
Juodieji (Grenlandijos) paltusai	10	10	1			
Amerikinis polakas	-	240	149			
Giliavandeniai rykliai	10	10	8	10	10	11
Juodosios kardžuvės	1	114	5	1	1	1
Bukasnukės ilgauodegės	109	192	105	109	109	118
Melsvosios molvos	2	2	1	2	2	2
Juodieji (Grenlandijos) otai				8	8	-
Putasu				-	5110	4636
Stauridės				-	9970	9205
Grenlandija						
Jūros ešeriai	-	1245	163	-	350	311
Afrikos pakrančių valstybių vandenys						
Mauritanijos Islamo Respublikos išskirtinė ekonominė zona	Neskirta**		76367	120500	120500	90603
Maroko Karalystės išskirtinė ekonominė zona	Neskirta***		38509	15520	15520	25086****

* 2005 m. NAFO ir NEAFC Lietuvai buvo skirta bendra 5196 t jūros ešerių kvota: iš jų 3625 t žvejai galėjo gaudyti pasirinktinai arba NAFO, arba NEAFC. Likusią jūros ešerių kvotos dalį (1571 t) galima buvo gaudyti tik NAFO 3M kvadrato. Po pasikeitimo su kitomis valstybėmis Lietuvos žvejams liko 2225 t jūros ešerių, kuriuos jie galėjo gaudyti pasirinktinai arba NAFO, arba NEAFC.

** 2005 m. Mauritanijos vandenyse laivai žvejojo pagal Europos Bendrijai skirtas žvejybos licencijas (kvotos nebuvo skirstomos).

*** Maroko vandenyse laivai žvejojo pagal privačius susitarimus (komerciniu būdu įsigytas licencijas).

**** 2006 m. Marokas neratifikavo Europos Bendrijos ir Maroko Karalystės žvejybos partnerystės susitarimo, valstybės narės negalėjo žvejoti iš jiems skirtų kvotų, todėl Lietuvos žvejybos laivai žvejojo pagal privačius susitarimus (komerciniu būdu įsigytas licencijas).